PUBLICZNE GIMNAZJUM IM. MIKOŁAJA KOPERNIKA W KARCZMISKACH

WYMAGANIA EDUKACYJNE

HISTORIA

CELE KSZTAŁCENIA - WYMAGANIA OGÓLNE

I. Chronologia historyczna. Uczeń sytuuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w czasie oraz porządkuje je i ustala związki poprzedzania, równoczesności i następstwa; dostrzega zmiany w życiu społecznym oraz ciągłość w rozwoju kulturowym i cywilizacyjnym.
II. Analiza i interpretacja historyczna. Uczeń wyszukuje oraz porównuje informacje pozyskane z różnych źródeł i formułuje wnioski; dostrzega w narracji historycznej warstwę informacyjną, wyjaśniającą i oceniającą; wyjaśnia związki przyczynowo- -skutkowe analizowanych wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych; wyjaśnia znaczenie poznawania przeszłości dla rozumienia Świata współczesnego.
III. Tworzenie narracji historycznej. Uczeń tworzy narrację historyczną, integrując informacje pozyskane z różnych źródeł; tworzy krótkie wypowiedzi: plan, notatkę´, rozprawkę´, prezentację´; przedstawia argumenty uzasadniające własne stanowisko.

TREŚCI NAUCZANIA - WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Najdawniejsze dzieje człowieka. Uczeń:
1) porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym i opisuje skutki przyjęcia przez człowieka trybu osiadłe go;
2) wyjaśnia zależności pomiędzy Środowiskiem geograficznym a warunkami życia człowieka.
2. Cywilizacje Bliskiego Wschodu. Uczeń:
1) lokalizuje w czasie i przestrzeni cywilizacje starożytnej Mezopotamii i Egiptu;
2) charakteryzuje strukturę społeczeństwa i system wierzeń w Egipcie;
3) wyjaśnia znaczenie pisma i prawa w procesie powstawania państw;
4) rozpoznaje typy pisma wykształcone na terenie Mezopotamii i Egiptu.
3. Starożytny Izrael. Uczeń:
1) charakteryzuje podstawowe symbole i główne zasady judaizmu;
2) wyjaśnia różnic pomiędzy politeizmem a monoteizmem, odwołując się do przykładów;
4. Cywilizacja grecka. Uczeń:
1) wyjaśnia wpływ Środowiska geograficznego na gospodarkę i rozwój polityczny starożytnej Grecji;
2) umiejscawia w czasie i porównuje system sprawowania władzy oraz organizację´ społeczeństwa w Sparcie i Atenach peryklejskich;
3) charakteryzuje czynniki integrujące starożytnych Greków – język, system wierzeń, teatr oraz igrzyska olimpijskie.
5. Cywilizacja rzymska. Uczeń:
1) umiejscawia w czasie i charakteryzuje system sprawowania władzy oraz organizację´ społeczeństwa w Rzymie republikańskim i cesarstwie;
2) wyjaśnia przyczyny i wskazuje skutki ekspansji Rzymu, opisując postawy Rzymian wobec niewolników i ludów podbitych;
3) podaje przykłady wpływu kultury greckiej na kulturą rzymską;
4) rozróżnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku starożytnego państwa rzymskiego.
6. Dziedzictwo antyku. Uczeń:
1) charakteryzuje najważniejsze osiągnicia kultury materialnej i duchowej antycznego Świata w

różnych dziedzinach: filozofii, nauce, architekturze, sztuce, literaturze;
2) podaje przykłady osiągnięć cywilizacyjnych antyku, które oddziaływają na cywilizację współczesną.
7. Chrześcijaństwo. Uczeń:
1) umiejscawia w czasie i przestrzeni narodziny i rozprzestrzenianie się chrześcijaństwa;
2) wskazuje przyczyny i przykłady prześladowania chrześcijan w państwie rzymskim.
8. Arabowie i Świat islamski. Uczeń:
1) umiejscawia w czasie i przestrzeni kierunki i zasięg podbojów arabskich;
2) opisuje podstawowe zasady i symbole islamu;
3) wyjaśnia rolę Arabów w przekazywaniu dorobku kulturowego pomiędzy Wschodem a Zachodem.
9. Początki cywilizacji zachodniego chrześcijaństwa. Uczeń:
1) umiejscawia w czasie i przestrzeni monarchię Karola Wielkiego, Państwo Kościelne oraz Cesarstwo w Europie Zachodniej;
2) charakteryzuje działalność Karola Wielkiego i wyjaśnia, na czym polegał renesans karoliński;
3) charakteryzuje główne idee uniwersalnego cesarstwa Ottona III;
4) opisuje relacje pomiędzy władzą cesarską a papieską w X-XI w.
10. Bizancjum i Kościół wschodni. Uczeń: 1) lokalizuje w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie; 2) charakteryzuje rolę Bizancjum jako kontynuatora cesarstwa rzymskiego i rozpoznaje osiągnięcia kul - tury bizantyjskiej (prawo, architektura, sztuka);
3) wyjaśnia przyczyny i skutki rozłamu w Kościele w XI w.
1. Społeczeństwo Średniowiecznej Europy. Uczeń:
1) rozpoznaje typowe instytucje systemu lennego;
2) wyjaśnia pojęcie stanu i charakteryzuje podziały społeczne w Średniowieczu;
3) charakteryzuje funkcje gospodarcze, polityczne i kulturowe miast w Średniowieczu.
12. Kultura materialna i duchowa łacińskiej Europy. Uczeń:
1) wyjaśnia kulturotwórczą rolę Kościoła w dziedzinie nauki, architektury, sztuki i życia codziennego Średniowiecznego społeczeństwa;
2) porównuje główne elementy kultury rycerskiej i kultury miejskiej;
3) rozpoznaje zabytki kultury Średniowiecza, wskazując różnice pomiędzy stylem romańskim a stylem gotyckim, z uwzględnieniem przykładów z własnego regionu.
13. Polska pierwszych Piastów. Uczeń:
1) sytuuje w czasie i przestrzeni państwo pierwszych Piastów;
2) wskazuje, na przykładzie państwa pierwszych Piastów, charakterystyczne cechy monarchii patrymonialnej;
3) wyjaśnia okoliczności przyjęcia chrztu przez Piastów oraz następstwa kulturowe, społeczne i poli - tyczne chrystianizacji w Polsce;
4) ocenia dokonania pierwszych Piastów w dziedzinie polityki, gospodarki i kultury.
14. Polska dzielnicowa i zjednoczona. Uczeń: 1) sytuuje w czasie i przestrzeni Polskę w okresie roz - bicia dzielnicowego;
2) opisuje postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego;
3) porządkuje i sytuuje w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w epoce Piastów;
4) opisuje zmiany społeczno-gospodarcze w epoce rozbicia dzielnicowego i dostrzega związki pomiędzy rozwojem ruchu osadniczego a ożywieniem gospodarczym;
5) ocenia dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej (system obronny, urbanizacja kraju, prawo, nauka) oraz w polityce zagranicznej;
6) charakteryzuje zmiany struktury społeczno-wyznaniowej Królestwa Polskiego po przyłączeniu ziem ruskich.
15. Polska w dobie unii z Litwą. Uczeń:
1) wyjaśnia przyczyny i ocenia następstwa unii Polski z Litwą;
2) porządkuje i sytuuje w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w epoce Jagiellonów;
3) charakteryzuje rozwój uprawnień stanu szlacheckiego.

16. Wielkie odkrycia geograficzne. Uczeń:
1) sytuuje w czasie i przestrzeni wyprawy Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana oraz sytuuje w przestrzeni posiadłości kolonialne Portugalii i Hiszpanii;
2) ocenia wpływ odkryć geograficznych na życie społeczno-gospodarcze i kulturowe Europy oraz dla Nowego Świata.
17. Humanizm i renesans. Uczeń:
1) wyjaśnia źródła rozwoju kultury renesansu oraz opisuje jej charakterystyczne cechy;
2) charakteryzuje największe osiągnięcia: Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Rafaela Santi, Erazma z Rotterdamu, Mikołaja Kopernika i Galileusza;
3) ocenia rolę druku dla upowszechniania idei renesansu oraz rozwoju cywilizacji europejskiej.
18. Rozłam w Kościele zachodnim. Uczeń:
1) wymienia czynniki, które doprowadziły do rozłamu w Kościele zachodnim;
2) opisuje cele i charakteryzuje działalność Marcina Lutra i Jana Kalwina oraz przedstawia okoliczności powstania kościoła anglikańskiego; 3) wyjaśnia cele zwołania soboru trydenckiego i wskazuje postanowienia służce wzmocnieniu katolicyzmu.
19. Polska i Litwa w czasach ostatnich Jagiellonów. Uczeń:
1) ocenia politykę zagraniczną ostatnich Jagiellonów;
2) przedstawia okoliczności zawarcia unii realnej pomiędzy Polską a Litwą i jej główne postanowienia oraz wskazuje na mapie terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów;
3) charakteryzuje stosunki wyznaniowe w państwie polsko-litewskim i wyjaśnia ich specyfikę na tle europejskim;
4) przedstawia największe osiągnięcia piśmiennictwa polskiego epoki renesansu, uwzględniając twórczość Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Andrzeja Frycza Modrzewskiego;
5) rozpoznaje reprezentatywne obiekty sztuki renesansowej na ziemiach polskich ze szczególnym uwzględnieniem własnego regionu.
20. Społeczeństwo i ustrój Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń:
1) wymienia instytucje ustrojowe demokracji szlacheckiej i charakteryzuje ich kompetencje;
2) wyjaśnia okoliczności uchwalenia oraz główne założenia konfederacji warszawskiej i artykułów henrykowskich;
3) przedstawia zasady wolnej elekcji;
4) ocenia charakter zmian systemu polityczno-ustrojowego Rzeczypospolitej w XVII w.;
5) rozpoznaje charakterystyczne cechy kultury baroku, odwołując się do przykładów architektury i sztu - ki we własnym regionie.
21. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII w. Uczeń: 1) wyjaśnia główne przyczyny wojen Rzeczypospolitej ze Szwecją, Turcją i Rosją;
2) wyjaśnia przyczyny, cele i następstwa powstania Bohdana Chmielnickiego na Ukrainie;
3) ocenia społeczno-gospodarcze i polityczne następstwa wojen w XVII w.;
4) wyjaśnia przyczyny i wskazuje przejawy kryzysu politycznego i społeczno-gospodarczego Rzeczypo - spolitej w drugiej połowie XVII w.
22. Formy państwa nowożytnego. Uczeń:
1) charakteryzuje, na przykładzie Francji Ludwika XIV, ustrój monarchii absolutnej; 2) wymienia, odwołując się do przykładu Anglii, główne cechy monarchii parlamentarnej;
3) porównuje monarchię´ parlamentarną z monarchią absolutną, uwzględniając zakres władzy monarszej, prawa i obowiązki poddanych, rolę instytucji stanowych (parlamentu);
4) wyjaśnia, na czym polegała specyfika ustroju Rzeczypospolitej Obojga Narodów na tle Europy.
23. Europa w XVIII w. Uczeń:
1) wymienia idee Oświecenia i rozpoznaje je w nauce, literaturze, architekturze i sztuce;
2) charakteryzuje zasadę trójpodziału władzy Monteskiusza i zasadę umowy społecznej Rousseau;
3) porównuje reformy Oświeceniowe wprowadzone w Prusach, Rosji i Austrii.
24. Rzeczpospolita Obojga Narodów w XVIII w. Uczeń:
1) przedstawia przyczyny i przejawy kryzysu państwa polskiego w czasach saskich;
2) wyjaśnia zmiany położenia międzynarodowego Rzeczypospolitej w XVIII w.;

3) charakteryzuje projekty reform ustrojowych Stanisława Konarskiego i Stanisława Leszczyńskiego oraz dostrzega przejawy ożywienia w gospodarce i kulturze czasów saskich.
25. Bunt poddanych – wojna o niepodległość Stanów Zjednoczonych. Uczeń:
1) przedstawia przyczyny i następstwa wojny o niepodległość;
2) ocenia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych;
3) wymienia główne instytucje ustrojowe Stanów Zjednoczonych i wyjaśnia, w jaki sposób konstytucja amerykańska realizowała w praktyce zasadę trójpodziału władzy.
26. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. Uczeń: 1) przedstawia okoliczności powstania, zadania i osiągnięcia Komisji Edukacji Narodowej;
2) sytuuje w czasie obrady Sejmu Wielkiego oraz uchwalenie Konstytucji 3 maja; wymienia reformy Sejmu Wielkiego oraz postanowienia Konstytucji 3 maja;
3) wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i ocenia jej następstwa;
4) rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego Oświecenia i charakteryzuje przykłady sztuki okresu klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu.
27. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII w. Uczeń:
1) sytuuje w czasie I, II i III rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po każdym rozbiorze;
2) przedstawia cele i następstwa powstania kościuszkowskiego;
3) rozróżnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Rzeczypospolitej.
28. Rewolucja francuska. Uczeń:
1) wyjaśnia główne przyczyny rewolucji i ocenia jej skutki;
2) wskazuje charakterystyczne cechy dyktatury jakobińskiej;
3) opisuje główne zasady ideowe rewolucji francuskiej zawarte w Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela.
29. Epoka napoleońska. Uczeń:
1) opisuje zmiany w Europie w okresie napoleońskim w zakresie stosunków społeczno-gospodarczych i politycznych;
2) wyjaśnia okoliczności utworzenia Legionów Polskich i Księstwa Warszawskiego oraz opisuje cechy ustrojowe i terytorium Księstwa Warszawskiego;
3) ocenia politykę Napoleona wobec sprawy polskiej oraz postawę Polaków wobec Napoleona.
30. Europa po kongresie wiedeńskim. Uczeń:
1) przedstawia zasady i postanowienia kongresu wiedeńskiego, uwzględniając jego decyzje w sprawie polskiej;
2) wyjaśnia główne założenia idei liberalizmu, socjalizmu oraz idei narodowych w Europie w pierwszej połowie XIX w.
31. Rozwój cywilizacji przemysłowej. Uczeń:
1) wymienia charakterystyczne cechy rewolucji przemysłowej;
2) podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków procesu uprzemysłowienia, w tym dla Środowiska naturalnego;
3) identyfikuje najważniejsze wynalazki i odkrycia XIX w. oraz wyjaśnia następstwa ekonomiczne i społeczne ich zastosowania;
4) opisuje zmiany w poziomie życia różnych grup społecznych w XIX w. na podstawie źródeł pisanych, ikonograficznych i statystycznych.
32. Europa i Świat w XIX w. Uczeń:
1) opisuje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych;
2) dostrzega podobieństwa i różnice w procesie jednoczenia Włoch i Niemiec;
3) wyjaśnia przyczyny i sytuuje w przestrzeni kierunki oraz zasięg ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX w.;
4) ocenia pozytywne i negatywne skutki polityki kolonialnej z perspektywy europejskiej oraz kolonizowanych społeczności i państw.
33. Ziemie polskie po kongresie wiedeńskim. Uczeń:
1) wskazuje na mapie nowy układ granic państw zaborczych na ziemiach polskich po kongresie

wiedeńskim;
2) charakteryzuje ustrój Królestwa Polskiego;
3) ocenia osiągnięcia Królestwa Polskiego w gospodarce, kulturze i szkolnictwie.
34. Społeczeństwo dawnej Rzeczypospolitej w okresie powstań narodowych. Uczeń:
1) sytuuje w czasie i przestrzeni powstanie listopadowe i powstanie styczniowe;
2) przedstawia przyczyny oraz porównuje przebieg i charakter powstań narodowych;
3) rozróżnia bezpośrednie i długofalowe następstwa powstańczych ruchów narodowych;
4) charakteryzuje główne nurty i postaci Wielkiej Emigracji.
35. Życie pod zaborami. Uczeń: 1) wyjaśnia cele i opisuje metody działań zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej;
2) charakteryzuje i ocenia zróżnicowane postawy społeczeństwa wobec zaborców;
3) porównuje warunki życia społeczeństwa w trzech zaborach w II połowie XIX w., uwzględniając możliwości prowadzenia działalności społecznej i rozwoju narodowego;
4) przedstawia główne nurty życia politycznego pod zaborami w końcu XIX w.
36. Europa i Świat na przełomie XIX i XX w. Uczeń:
1) przedstawia skutki przewrotu technicznego i postępu cywilizacyjnego, w tym dla Środowiska naturalnego;
2) charakteryzuje przyczyny i następstwa procesu demokratyzacji życia politycznego;
3) przedstawia nowe zjawiska kulturowe, w tym narodziny kultury masowej i przemiany obyczajowe.
37. I wojna Światowa i jej skutki. Uczeń:
1) wymienia główne przyczyny narastania konfliktów pomiędzy mocarstwami europejskimi na przełomie XIX i XX w. oraz umiejscawia je na politycznej mapie Świata i Europy;
2) charakteryzuje specyfikę działań wojennych ze szczególnym uwzględnieniem nowych Środków technicznych.
38. Rewolucje rosyjskie. Uczeń:
1) wyjaśnia polityczne i społeczno-gospodarcze przyczyny wybuchu rewolucji w Rosji w 1917 r.;
2) wyjaśnia okoliczności przejęcia przez bolszewików władzy w Rosji;
3) opisuje bezpośrednie następstwa rewolucji lutowej i październikowej dla Rosji oraz Europy;
4) charakteryzuje reakcję Europy na wydarzenia w Rosji.
39. Sprawa polska w I wojnie Światowej. Uczeń:
1) charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej oraz opisuje poglądy zwolenników różnych orientacji politycznych;
2) ocenia wysiłek zbrojny Polaków;
3) wyjaśnia międzynarodowe uwarunkowania sprawy polskiej.

ZALECANE WARUNKI I SPOSÓB REALIZACJI

Zadaniem szkoły jest kształtowanie u uczniów następujących postaw:
1) zaangażowania w działania obywatelskie: uczeń angażuje się w działania społeczne;
2) wrażliwości społecznej: uczeń dostrzega przejawy niesprawiedliwości i reaguje na nie;
3) odpowiedzialności: uczeń podejmuje odpowiedzialne działania w swojej społeczności, konstruktywnie zachowuje się w sytuacjach konfliktowych;
4) poczucia więzi: uczeń odczuwa więź ze wspólnotą lokalną, narodową, europejską i globalną;
5) tolerancji: uczeń szanuje prawo innych do odmiennego zdania, sposobu zachowania, obyczajów i przekonań, jeżeli nie stanowią one zagrożenia dla innych ludzi; przeciwstawia się przejawom dyskryminacji.
Szkoła powinna zapewnić takie warunki, by uczniowie:
1) mieli dostęp do różnych źródeł informacji i różnych punktów widzenia;
2) brali udział w dyskusjach na forum klasy i szkoły;
3) mieli realny wpływ na wybrane obszary życia szkoły, m.in. w ramach samorządu uczniowskiego;
4) budowali swoje poczucie wartości i sprawstwa w życiu społecznym oraz zaufanie do innych.

WYMAGANIA EDUKACYJNE SĄ DZIELONE NA ZAKRES PODSTAWOWY I PONADPODSTAWOWY:

Wymagania edukacyjne z zakresu podstawowego obejmują wiadomości i umiejętności, które można zaklasyfikować jako bardzo łatwe i łatwe, praktyczne, przydatne życiowo, bazowe, to jest niezbędne w dalsze nauce, ułatwiające uczniowi uczenie się innych przedmiotów, interdyscyplinarne, pewne i wdrożone w praktyce. Za przyswojenie wiedzy i umiejętności z tego zakresu uczeń otrzymuje ocenę dostateczną. Słabe opanowanie zakresu programu ocenia się na ocenę dopuszczającą, a nie opanowanie programowych wymagań na ocenę niedostateczną,

Wymagania z zakresu ponadpodstawowego obejmują wiadomości i umiejętności trudniejsze, takie które rozszerzają podstawy przedmiotu, pogłębiają interdyscyplinarność lub swoistość przedmiotu, mają także charakter hipotez i są problematyczne. W zależności od stopnia opanowania wymagań z tego zakresu uczeń otrzymuje ocenę dobrą, jeśli jest potrzebne wsparcie pomoc nauczyciela, albo bardzo dobrą, jeśli uczeń samodzielnie operuje zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, którego wiedza i umiejętności wykraczają poza wymagania zakresu ponadpodstawowego.

OSIĄGNIĘCIA UCZNIA/WYMAGANIA KLASA I Z HISTORII

Nr DZIAŁU	DZIAŁ PROGRAMU TREŚCI NAUCZANIA	OSIĄGNIĘCIA UCZNIA/WYMAGANIA		
		podstawowe	**ponadpodstawowe**	**propozycje/ przykłady na ocenę celującą**
I OKRES				
I	POCZĄTKI CYWILIZACJI	- poprawnie posługuje się terminami: historia, źródło historyczne, archeologia, epoki historyczne, chronologia, nasza era, przed naszą erą, wiek, prahistoria - dokonuje prostej klasyfikacji źródeł historycznych - podaje przykłady źródeł pisanych i niepisanych - wymienia nazwy epok historycznych w kolejności chronologicznej: starożytność, średniowiecze, nowożytność, współczesność - określa wiek danego wydarzenia i umiejscawia je w odpowiedniej epoce historycznej - poprawnie posługuje się terminami: ewolucja, australopitek, *homo habilis*, *homo erectus*, *homo neandertalensis*, *homo sapiens*, paleolit, koczowniczy tryb życia - wymienia w kolejności etapy ewolucji człowieka - wskazuje na mapie kolebkę ludzkości - opisuje warunki życia ludzi w czasach prahistorycznych - podaje nazwy najważniejszych wynalazków człowieka z czasów prahistorycznych - wymienia sposoby krzesania ognia stosowane przez człowieka pierwotnego - poprawnie posługuje się terminami: neolit, rewolucja neolityczna, osiadły tryb życia, osada, megalit, dolmen, epoka brązu, epoka żelaza - określa ramy chronologiczne rewolucji neolitycznej - opisuje życie codzienne ludzi przed	- wyjaśnia, na czym polega praca historyka i archeologa - omawia rolę źródeł historycznych w procesie poznawania dziejów - wymienia stosowane w przeszłości sposoby mierzenia czasu - rozumie potrzebę tworzenia systemu datacji i posługiwania się nim - określa ramy chronologiczne epok historycznych - określa ramy chronologiczne kolejnych etapów ewolucji człowieka - podaje najistotniejsze cechy wyglądu różnych gatunków człowiekowatych i ich umiejętności - wskazuje na mapie kierunki i trasy ekspansji gatunku ludzkiego - omawia znaczenie tworzenia i praktycznego zastosowania narzędzi oraz opanowania umiejętności krzesania ognia dla rozwoju człowieka - wyjaśnia, na czym polegała zależność człowieka od przyrody - wymienia przyczyny powstania pierwszych dzieł sztuki praludzi - przedstawia wpływ zmian klimatycznych na tryb życia człowieka pierwotnego - uzasadnia słuszność określenia *rewolucja* dla zmian, które zaszły w życiu człowieka w okresie neolitu - omawia tryb życia i zajęcia ludzi epoki neolitu - nazywa i lokalizuje na mapie pozostałości najstarszej znanej osady ludzkiej	- samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć - uzasadnia słuszność określenia *rewolucja* dla zmian, które zaszły w życiu człowieka w okresie neolitu - wyjaśnia, jaki wpływ na organizację pierwszych państw miało ich położenie geograficzne oraz warunki naturalne - wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa dla sprawnego funkcjonowania państwa - wskazuje i ocenia źródła potęgi starożytnego Egiptu - ocenia wkład mieszkańców Egiptu w rozwój cywilizacji - ocenia rolę Biblii jako źródła historycznego - ocenia wpływ konfucjanizmu na budowę Cesarstwa Chińskiego - ocenia znaczenie powstania pisma dla rozwoju cywilizacji

		rewolucją neolityczną - przedstawia zmiany, które zaszły w życiu człowieka w okresie neolitu - podaje nazwy metali wykorzystywanych przez praludzi do wytopu broni, narzędzi, ozdób - omawia sposób wytopu brązu i żelaza - wymienia rodzaje narzędzi i ozdób wytwarzanych w epoce brązu - podaje ramy chronologiczne istnienia cywilizacji sumeryjskiej - poprawnie posługuje się terminami: cywilizacja, Żyzny Półksiężyc, Mezopotamia, system irygacyjny, Sumerowie, miasto-państwo, król-kapłan, zikkurat - lokalizuje na mapie Mezopotamię - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące w Mezopotamii - określa rolę rzek w starożytnej Mezopotamii - opisuje wygląd miast sumeryjskich - wymienia osiągnięcia Sumerów - zna wydarzenia związane z datami: ok. 2 tys. lat p.n.e., XVIII w. p.n.e., VII w. p.n.e., 612 r. p.n.e., VI w. p.n.e. - poprawnie posługuje się terminami: Babilon, Kodeks Hammurabiego, politeizm, Aszur, Niniwa, wiszące ogrody, rydwan - prezentuje najważniejsze fakty z historii Asyrii i Babilonii - przedstawia dokonania postaci: Hammurabiego, Nabuchodonozora II, Sargona II Wielkiego, Asurbanipala - lokalizuje na mapie państwo babilońskie i asyryjskie - omawia najważniejsze zasady prawne zapisane w Kodeksie Hammurabiego - wymienia rodzaje wojsk wschodzących w skład armii asyryjskiej - zna wydarzenia związane z datami: ok. 3 tys. lat p.n.e., XIII w. p.n.e., 31 r. p.n.e.	- charakteryzuje wygląd osad neolitycznych - wskazuje na mapie miejsce położenia najbardziej znanej budowli megalitycznej - opisuje wygląd i funkcje budowli megalitycznych - wyjaśnia, jakie zmiany nastąpiły w życiu człowieka dzięki opanowaniu umiejętności wytopu metali - charakteryzuje oddziaływanie warunków naturalnych na życie mieszkańców Mezopotamii - wyjaśnia, jaki wpływ na organizację pierwszych państw miało ich położenie geograficzne oraz warunki naturalne - przedstawia związek między budową i utrzymaniem sieci irygacyjnej a powstaniem pierwszych państw - omawia organizację państwa Su- omawia organizację państwa babilońskiego - wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa dla sprawnego funkcjonowania państwa - interpretuje zasadę „oko za oko, ząb za ząb” - ocenia starożytny system prawny - opisuje wygląd Babilonu za panowania Nabuchodonozora II - omawia system religijny starożytnej Babilonii - przedstawia osiągnięcia cywilizacji asyryjskiej - wymienia czynniki, które umożliwiły Asyryjczykom prowadzenie skutecznej polityki podbojów - wymienia rodzaje wojsk wchodzących w skład armii asyryjskiej - opisuje organizację armii asyryjskiej merów - wyjaśnia rolę Nilu w rozwoju cywilizacji egipskiej - uzasadnia słuszność określenia „Egipt – darem Nilu” - omawia organizację państwa egipskiego	ludzkiej

		- podaje ramy chronologiczne istnienia cywilizacji egipskiej - poprawnie posługuje się terminami: Egipt Górny, Egipt Dolny, faraon - przedstawia najważniejsze dokonania Ramzesa II - lokalizuje na mapie Egipt - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące w Egipcie - charakteryzuje strukturę społeczeństwa egipskiego - określa zakres władzy faraona - zna wydarzenia związane z datami: ok. 2500 r. p.n.e., 1313 r. p.n.e. - poprawnie posługuje się terminami: politeizm, mumia, mumifikacja, sarkofag, piramida, sfinks, hieroglify, Dolina Królów - wymienia imiona najważniejszych bogów egipskich - podaje nazwy najsłynniejszych piramid egipskich - przedstawia największe osiągnięcia cywilizacji egipskiej - określa ramy chronologiczne istnienia państwa żydowskiego - poprawnie posługuje się terminami: Hebrajczycy, Kanaan, Palestyna, Jahwe, Juda, Izrael, niewola babilońska, prorok, Mesjasz, monoteizm, judaizm, dekalog, menora, Biblia, Tora, Arka Przymierza - przedstawia dokonania postaci: Abrahama, Mojżesza, Dawida, Salomona, Cyrusa II Wielkiego - lokalizuje na mapie Izrael - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne Palestyny - określa różnice między religią Żydów a wierzeniami pozostałych cywilizacji starożytnych - określa czas powstania cywilizacji Indii i	- tłumaczy, jaką rolę odgrywały poszczególne warstwy społeczeństwa egipskiego - opisuje państwo egipskie za panowania Ramzesa II - prezentuje dzieje Egiptu w I tysiącleciu p.n.e. - wymienia cechy charakterystyczne wyglądu wybranych bogów egipskich - omawia rolę religii w życiu starożytnych Egipcjan - podaje przyczyny mumifikacji zwłok - opisuje etapy procesu mumifikacji - tłumaczy, czym były i jak budowano egipskie piramidy - określa system wartości starożytnych Egipcjan - ocenia wkład mieszkańców Egiptu w rozwój cywilizacji - wyjaśnia przeznaczenie Doliny Królów - wskazuje na mapie szlak wędrówki Izraelitów z Egiptu do Kanaan i omawia jej przebieg - opisuje okoliczności powstania państwa Izrael - omawia sytuację narodu żydowskiego po śmierci Salomona - przedstawia okoliczności upadku państwa żydowskiego - określa rolę proroków i Mesjasza w życiu Hebrajczyków - charakteryzuje system wierzeń Izraelitów - opisuje wygląd świątyni jerozolimskiej - ocenia rolę Biblii jako źródła historycznego - omawia pierwsze cywilizacje powstałe w dolinie Indusu - przedstawia zasady funkcjonowania społeczeństwa indyjskiego za rządów Ariów - określa system wartości wyznawców buddyzmu i hinduizmu	

		Chin - poprawnie posługuje się terminami: Harappa, Mohendżo Daro, cytadela, Ariowie, kasta, system kastowy, buddyzm, hinduizm, nirwana, Wielki Mur Chiński, terakotowa armia, humanitaryzm - przedstawia dokonania postaci: Buddy, Konfucjusza - lokalizuje na mapie Indie i Chiny - omawia położenie geograficzne oraz warunki naturalne cywilizacji indyjskiej i chińskiej - wymienia osiągnięcia cywilizacji indyjskiej i chińskiej - podaje daty powstania poszczególnych rodzajów pisma - poprawnie posługuje się terminami: piktogram, pismo klinowe, hieroglif, pismo demotyczne, papirus, alfabet, Fenicjanie - wymienia rodzaje pisma, którymi posługiwały się ludy starożytne - podaje nazwy materiałów piśmienniczych stosowanych w starożytności - określa rolę pisma w starożytności - opisuje znaczenie alfabetu stworzonego przez Fenicjan	- prezentuje zasięg terytorialny buddyzmu w przeszłości i współcześnie - opisuje organizację państwa chińskiego - wyjaśnia przyczyny budowy Wielkiego Muru Chińskiego - charakteryzuje system filozoficzny stworzony przez Konfucjusza - tłumaczy, dlaczego konfucjanizm stał się religią państwową - wymienia przyczyny powstania pisma - przedstawia historię pisma - omawia znaczenie powstania pisma dla rozwoju cywilizacji ludzkiej - opisuje sposób produkcji papirusu - tłumaczy, na czym polega wyższość pisma alfabetycznego nad pismem obrazkowym - wyjaśnia znaczenie pisma dla cywilizacji współczesnej	
II	ANTYCZNA GRECJA	- lokalizuje na mapie Grecję - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne Grecji - określa ramy chronologiczne istnienia kultury minojskiej i mykeńskiej - poprawnie posługuje się terminami: Hellada, Hellenowie, kultura minojska, kultura mykeńska, polis, agora, kolonizacja, kolonia, metropolia - opisuje życie i zajęcia mieszkańców Grecji - wskazuje na mapie zasięg kolonizacji greckiej - wymienia czynniki jednoczące Greków- zna	- wyjaśnia wpływ warunków naturalnych na życie i zajęcia Greków, a także na organizację państwowości greckiej - charakteryzuje kulturę minojską i mykeńską - opisuje wygląd greckiej polis - omawia sposób powstawania państw greckich - tłumaczy, jaką funkcję pełniła agora - wymienia przyczyny i skutki kolonizacji greckiej - przedstawia przebieg kolonizacji greckiej - prezentuje proces kształtowania się demokracji ateńskiej - wskazuje podobieństwa i różnice między	- samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć - formułuje wnioski dotyczące wpływu demokracji ateńskiej na rozwój państw demokratycznych w przyszłości - wskazuje genezę różnic ustrojowych starożytnej

		wydarzenia związane z datą 508 r. p.n.e. - przedstawia dokonania Peryklesa - poprawnie posługuje się terminami: Ateny, Attyka, demokracja, zgromadzenie ludowe (eklezja), demagog, strateg, ostracyzm, Akropol, agora, stoa - lokalizuje na mapie Ateny - charakteryzuje społeczeństwo Aten - wymienia nazwy organów władzy ateńskiej polis - opisuje życie codzienne i zajęcia Ateńczyków - przedstawia dokonania Likurga - poprawnie posługuje się terminami: Sparta, Lakonia, heloci, periojkowie, geruzja (rada starszych), eforzy, zgromadzenie ludowe - lokalizuje na mapie Spartę - charakteryzuje społeczeństwo spartańskie - opisuje życie i zajęcia Spartan - omawia ustrój Sparty i zadania organów władzy w polis - przedstawia okoliczności upadku państwa spartańskiego - wyjaśnia znaczenie powiedzeń: „z tarczą lub na tarczy”, „mówić lakonicznie” - tłumaczy, na czym polegało wychowanie spartańskie - wyjaśnia, kto i dlaczego podlegał wychowaniu spartańskiemu - omawia współczesne znaczenie słowa *spartański* - zna wydarzenia związane z datami: VI w. p.n.e., 490 r. p.n.e., 480 r. p.n.e., 479 r. p.n.e. - przedstawia dokonania postaci: Dariusza, Kserksesa, Miltiadesa, Leonidasa i Temistoklesa - poprawnie posługuje się terminami: hoplita, hoplon, falanga, Persja, Nieśmiertelni, Maraton, Termopile, Salamina, Plateje, triera - lokalizuje na mapie Persję i Grecję - wymienia przyczyny wojen grecko-perskich	demokrację ateńską a współczesną - ocenia dokonania Peryklesa i jego zasługi w rozwoju demokracji ateńskiej - wyjaśnia, jaką rolę w demokracji ateńskiej odgrywał ostracyzm - opisuje wygląd starożytnych Aten - określa, które warstwy społeczne w ateńskiej polis posiadały prawa polityczne, a które były ich pozbawione - omawia cechy charakterystyczne demokracji ateńskiej - określa rolę i zadania królów spartańskich - dokonuje oceny ustroju Sparty - tłumaczy, jaką pozycję w społeczeństwie spartańskim zajmowały kobiety - przedstawia związek między małą liczbą Spartan a ich sposobem wychowania i życia - ocenia reguły, którym podlegało życie Spartan - opisuje ustrój spartański i zasady jego funkcjonowania - wskazuje różnice między ustrojem Sparty i Aten - wymienia etapy wychowania spartańskiego - omawia wygląd i uzbrojenie greckiego hoplity - opisuje wygląd triery - przedstawia przebieg konfliktu grecko-perskiego - omawia dokonania greckich dowódców - wyjaśnia pochodzenie tradycji biegu maratońskiego - ocenia postawę wojowników spartańskich walczących pod Termopilami - tłumaczy, jakie czynniki zadecydowały o ostatecznym sukcesie Greków - wyjaśnia symboliczne znaczenie słów: „Termopile”, „Przechodniu, powiedz Sparcie, że tu leżymy, wierni jej prawom”	Grecji - określa wpływ wojen grecko-perskich na późniejsze dzieje starożytnej Grecji - omawia rolę religii jako czynnika jednoczącego Greków - omawia ideę starożytnych i współczesnych igrzysk olimpijskich - porównuje społeczną rolę teatru w starożytnej Grecji i współcześnie - wskazuje kontynuację myśli filozoficznej starożytnych Greków we współczesnych systemach filozoficznych (na wybranych przykładach) - dokonuje analizy upadku starożytnego świata Grecji i sukcesu Macedonii

		- wskazuje na mapie trasy wypraw Persów przeciwko Grekom oraz miejsca najważniejszych bitew - opisuje taktykę walki stosowaną przez Greków - podaje podstawowe informacje dotyczące państwa perskiego - poprawnie posługuje się terminami: tytani, Olimp, wyrocznia, Pytia, Akropol, mit, heros - lokalizuje na mapie Olimp i Delfy - podaje imiona głównych bogów i bogiń greckich oraz dziedziny życia, którym patronowali - wskazuje atrybuty poszczególnych bóstw - wymienia imiona najsłynniejszych herosów greckich i ich czyny - wyjaśnia rolę mitów w życiu Greków - charakteryzuje system wierzeń starożytnych Greków - omawia rolę religii jako czynnika jednoczącego Greków - zna wydarzenia związane z datami: 776 r. p.n.e., 393 r. n.e., 1896 r. - poprawnie posługuje się terminami: gimnazjon, agon, hipodrom, igrzyska, olimpiada, Olimpia, pięciobój olimpijski - lokalizuje na mapie Olimpię - wyjaśnia rolę sportu w życiu Greków - wymienia dyscypliny sportowe znane starożytnym Grekom - opisuje przebieg starożytnych igrzysk olimpijskich - zna wydarzenia związane z datami: ok. 750 r. p.n.e., ok. 534 r. p.n.e. - przedstawia dokonania postaci: Sofoklesa, Arystofanesa, Homera, Fidiasza i Myrona - poprawnie posługuje się terminami: Wielkie Dionizje, koturny, dramat, tragedia, komedia, skene, proskenion, orchestra, theatron, „Iliada”, „Odyseja”, meandry, malarstwo	- określa okoliczności wybuchu wojen grecko-perskich - określa rolę wyroczni w życiu Greków - opisuje wygląd ateńskiego Akropolu - wyjaśnia znaczenie mitu o Prometeuszu - tłumaczy, na czym polega postawa prometejska - odszukuje w mitach wartości uniwersalne - opisuje, w jaki sposób starożytni Grecy wyobrażali sobie bogów - wyjaśnia wpływ mitologii greckiej na cywilizację współczesną - charakteryzuje sposób traktowania zwycięzców igrzysk przez Greków - omawia ideę starożytnych i współczesnych igrzysk olimpijskich - przedstawia podobieństwa i różnice między starożytnymi a współczesnymi igrzyskami olimpijskimi - opisuje okoliczności narodzin filozofii - przedstawia poglądy najsłynniejszych filozofów greckich - wyjaśnia rolę filozofii w życiu starożytnych Greków - ocenia wkład greckich filozofów i wynalazców w rozwój różnych dziedzin nauki - przedstawia dokonania Filipa II i Aleksandra Macedońskiego - wyjaśnia znaczenie klęski Greków w bitwie pod Cheroneą - opisuje przebieg wyprawy Aleksandra przeciwko Persom - omawia organizację imperium macedońskiego - prezentuje okoliczności zakończenia wyprawy Aleksandra Wielkiego - wymienia okoliczności powstania państw hellenistycznych - podaje cechy charakterystyczne kultury	

		czarnofigurowe i czerwonofigurowe, porządek dorycki, joński, koryncki - opisuje przebieg Wielkich Dionizji - przedstawia okoliczności narodzin teatru greckiego - omawia rolę teatru w życiu starożytnych Greków - prezentuje najważniejsze osiągnięcia kultury greckiej - podaje nazwy stylów malarskich stosowanych przez starożytnych Greków - wymienia nazwy greckich porządków architektonicznych - zna wydarzenia związane z datami: 338 r. p.n.e., 334 r. p.n.e., 333 r. p.n.e., 331 r. p.n.e., 323 r. p.n.e. - przedstawia dokonania postaci: Filipa II, Aleksandra Wielkiego, Dariusza III - poprawnie posługuje się terminami: Związek Morski, wojna peloponeska, Cheronea, Issos, Gaugamela, kultura hellenistyczna, węzeł gordyjski - omawia przyczyny i skutki wojny peloponeskiej - lokalizuje na mapie Macedonię - wskazuje na mapie trasę wyprawy Aleksandra Wielkiego, miejsca najważniejszych bitew i zajęte terytoria - wyjaśnia sytuację w Grecji po zakończeniu wojen z Persją - podaje przyczyny podboju Persji przez Aleksandra Wielkiego - omawia skutki powstania imperium Aleksandra Macedońskiego	hellenistycznej - ocenia wpływ jednostki na proces kształtowania dziejów	
III	IMPERIUM RZYMSKIE	- zna wydarzenia związane z datami: 753 r. p.n.e., 509 r. p.n.e., 389 r. p.n.e. - prezentuje postacie legendarnych założycieli Rzymu: Romulusa i Remusa - poprawnie posługuje się terminami: Etruskowie, Italikowie, Latynowie, Lacjum,	- porównuje wpływ warunków naturalnych na rozwój cywilizacji rzymskiej i greckiej - opowiada legendę o założeniu Rzymu - wymienia imiona królów panujących w Rzymie - charakteryzuje panowanie kolejnych	- samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć

		wilczyca kapitolińska, patrycjusz, plebejusz, Galowie - lokalizuje na mapie Italię i Rzym - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące w Italii - określa ramy chronologiczne istnienia monarchii w Rzymie - wskazuje na mapie terytoria w Italii podbite przez Rzymian - wymienia nazwy warstw społecznych w starożytnym Rzymie - wyjaśnia znaczenie wyrażenia „pyrrusowe zwycięstwo” - poprawnie posługuje się terminami: republika, zgromadzenie ludowe, senat, kolegialność, konsul, dyktator, pretor, cenzor, edyl, kwestor, liktor, trybun ludowy, *veto* - wymienia nazwy najważniejszych instytucji władzy w starożytnym Rzymie - omawia zadania zgromadzenia ludowego, senatu i poszczególnych urzędników rzymskich - przedstawia dokonania Cyncynata - zna wydarzenia związane z datami: 264–241 r. p.n.e., 218–201 r. p.n.e., 216 r. p.n.e., 202 r. p.n.e., 149–146 r. p.n.e., 52 r. p.n.e. - przedstawia dokonania postaci: Hannibala, Scypiona, Juliusza Cezara, Wercyngetoryksa - poprawnie posługuje się terminami: legion, oddział inżynieryjny, wojny punickie, Kartagina, Kanny, Zama, Alezja, Imperium Rzymskie - wymienia typy oddziałów wchodzących w skład armii rzymskiej - określa przyczyny i skutki wojen punickich - wskazuje na mapie terytoria zajęte przez Rzymian podczas wojen punickich oraz w II i I w. p.n.e. - zna wydarzenia związane z datami: 71 r. p.n.e., 60 r. p.n.e., 48 r. p.n.e., 44 r. p.n.e., 31 r.	władców rzymskich - omawia okoliczności obalenia monarchii w Rzymie - określa rolę i zadania poszczególnych warstw społecznych starożytnego Rzymu - przedstawia etapy podboju Italii przez Rzymian - podaje nazwy ludów italskich podbitych przez wojska rzymskie - przedstawia zasady funkcjonowania republiki rzymskiej - wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a republiką rzymską - określa istotę sporu o prawa polityczne plebejuszy i sposób jego rozwiązania - podaje cechy, które powinien posiadać wzorowy obywatel Rzymu - opisuje przebieg wojen punickich - prezentuje dokonania Hannibala - omawia zasady organizacji armii rzymskiej - opisuje wygląd i elementy uzbrojenia rzymskiego legionisty - charakteryzuje taktykę walki stosowaną przez Rzymian - przedstawia podboje Rzymian na przełomie II i I w. p.n.e. - przedstawia dzieje podboju Galii - wyjaśnia, jakie były przyczyny sukcesów podbojów prowadzonych przez Rzymian - charakteryzuje sposób organizacji prowincji rzymskich - opisuje przebieg uroczystości triumfu - wyjaśnia, na czym polegały walki gladiatorów - omawia przyczyny wojen domowych w Rzymie - prezentuje przebieg wojen domowych w Rzymie - przedstawia sytuację niewolników w państwie rzymskim	- porównuje wpływ warunków naturalnych na kierunki rozwoju cywilizacji rzymskiej i greckiej - analizuje istotę republiki rzymskiej jako formy państwa - dokonuje analizy porównawczej taktyki walki Rzymian, Greków i Macedończyków - dokonuje analizy porównawczej ustroju republiki rzymskiej sprzed i w trakcie dyktatury Gajusza Juliusza Cezara - ocenia politykę cesarstwa w okresie *pax romana* - porównuje styl życia mieszkańca starożytnego Rzymu i starożytnych Aten - ocenia wkład Rzymian w rozwój kultury i jej wpływ na współczesną cywilizację - dokonuje oceny wpływu wewnętrznych i zewnętrznych przyczyn upadku cesarstwa

		p.n.e. - przedstawia dokonania postaci: Spartakusa, Gajusza Juliusza Cezara, Pompejusza Krassusa, Marka Antoniusza, Oktawiana, Kleopatry - poprawnie posługuje się terminami: prowincja, namiestnik, łuk triumfalny, triumf, gladiator, sieciarz, samnita, arystokracja, Farsalos, Akcjum - lokalizuje na mapie miejsca bitew z okresu wojen domowych - wymienia korzyści, jakie Rzym czerpał z posiadania prowincji - omawia rolę triumfu w starożytnym Rzymie - wyjaśnia, skąd pochodzili niewolnicy rzymscy - przedstawia przyczyny i skutki wybuchu powstania gladiatorów - podaje przyczyny i przejawy kryzysu republiki rzymskiej - omawia skutki podbojów rzymskich dla mieszkańców Italii - przedstawia dokonania postaci: Oktawiana Augusta, Trajana - poprawnie posługuje się terminami: *pax romana*, pryncypat, cesarz, cesarstwo, romanizacja, bursztynowy szlak, barbarzyńcy, limes, Wał Hadriana, Dakowie - określa znaczenie dróg dla funkcjonowania Imperium Rzymskiego - wymienia nazwy towarów sprowadzanych do Rzymu - wskazuje na mapie prowincje podbite przez Rzymian w okresie cesarstwa - lokalizuje na mapie bursztynowy szlak - przedstawia organizację państwa rzymskiego za czasów cesarstwa - przedstawia ludy sąsiadujące z państwem Rzymian - wyjaśnia przyczyny budowy limes i Wału	- omawia przebieg powstania Spartakusa - wymienia dokonania Juliusza Cezara - przedstawia okoliczności śmierci Kleopatry - omawia sytuację w państwie rzymskim po zakończeniu wojen domowych - wyjaśnia zasady pryncypatu - charakteryzuje politykę cesarstwa w okresie *pax romana* - omawia relacje cesarstwa z barbarzyńskimi sąsiadami - uzasadnia słuszność twierdzenia, że cesarstwo było „komedią republiki” - określa zakres władzy cesarza - omawia sposób funkcjonowania gospodarki rzymskiej - opowiada, w jaki sposób budowano drogi w państwie rzymskim - wyjaśnia znaczenie powiedzenia: „Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu" - określa warunki życia w mieście - porównuje Forum Romanum z ateńską agorą - wskazuje różnice w sposobie życia zamożnych i ubogich Rzymian - opisuje wygląd domu bogatego Rzymianina - omawia zmiany w wyglądzie Rzymu wprowadzone za panowania Oktawiana Augusta - opisuje wygląd rzymskiej świątyni - wyjaśnia przyczyny popularności kultu bogów przejętego od ludności z terenów podbitych - przedstawia system wierzeń rzymskich - wskazuje przejawy oddziaływania kultury greckiej na rzymską - opisuje wygląd i funkcje Koloseum - przedstawia sposób budowy akweduktów - omawia osiągnięcia rzymskie w dziedzinie prawa - wyjaśnia rolę prawa rzymskiego jako	

		Hadriana - omawia znaczenie szlaku bursztynowego dla gospodarki rzymskiej - zna wydarzenia związane z datą 72 r. n.e. - poprawnie posługuje się terminami: Forum Romanum, łaźnia (termy), amfiteatr, atrium, perystyl, Ołtarz Pokoju, westalki, kuria - omawia funkcje Forum Romanum i łaźni rzymskich - wymienia rozrywki starożytnych Rzymian - podaje imiona najważniejszych bogów rzymskich - określa podobieństwa między religią rzymską a grecką - opisuje wygląd starożytnego Rzymu - wyjaśnia wpływ religii greckiej na rzymską - zna wydarzenia związane z datami: 449 r. p.n.e., 125 r. n.e., 70–82 r. n.e. - przedstawia dokonania postaci: Galena, Wespazjana, Tytusa, Justyniana, Wergiliusza, Horacego, Owidiusza, Liwiusza, Tacyta, Swetoniusza, Mecenasa - poprawnie posługuje się terminami: mozaika, Koloseum, akwedukt, Prawo XII tablic, Kodeks Justyniana, mecenas - wymienia osiągnięcia kultury i architektury rzymskiej - wyjaśnia, do czego służyły Koloseum i akwedukty - podaje nazwy rzymskich zbiorów praw - omawia najważniejsze zasady prawne obowiązujące w starożytnym Rzymie - wymienia przedstawicieli rzymskiej literatury i historii - wyjaśnia etymologię słowa *mecenat* - zna wydarzenia związane z datami: 7–4 r. p.n.e., 303–304 r., 313 r., 380 r., 392 r. - przedstawia dokonania postaci: Jezusa z Galilei, Heroda Wielkiego, Poncjusza Piłata, Pawła z Tarsu, Trajana, Konstantyna	podstawy współcześnie funkcjonujących systemów prawnych - wymienia dokonania przedstawicieli rzymskiej literatury i historii - ocenia wkład Rzymian w rozwój kultury i jej wpływ na współczesną cywilizację - tłumaczy, na czym polegał wpływ kultury greckiej na rzymską - określa sytuację narodu żydowskiego pod panowaniem Rzymian - omawia działalność apostołów - wyjaśnia przyczyny popularności chrześcijaństwa w starożytnym Rzymie - opisuje organizację Kościoła chrześcijańskiego w pierwszych wiekach jego istnienia - podaje przyczyny prześladowań chrześcijan - wskazuje przyczyny i konsekwencje sporów wewnątrz Kościoła chrześcijańskiego - wymienia nazwy odłamów religii chrześcijańskiej - przedstawia okoliczności, w których chrześcijaństwo stało się religią panującą w Rzymie - omawia sytuację w państwie rzymskim w III i IV w. - wskazuje przejawy kryzysu w państwie rzymskim - charakteryzuje próby reform podejmowane przez cesarzy rzymskich: Dioklecjana, Konstantyna i Teodozjusza - określa sytuację Rzymu w czasie wędrówki ludów - opisuje tryb życia Hunów - wyjaśnia, w jaki sposób barbarzyńcy przyczynili się do zniszczenia Rzymu - omawia symboliczne znaczenie daty 476 r.	

		Wielkiego, Teodozjusza Wielkiego - poprawnie posługuje się terminami: Mesjasz, apostołowie, chrześcijaństwo, chrystogram, Pismo Święte, Ewangelia, teologia, katolicy, sobór, papież, heretyk, zabobon, edykt mediolański - charakteryzuje działalność Jezusa - wymienia imiona autorów Ewangelii - omawia najważniejsze zasady wiary chrześcijańskiej - określa symbole chrześcijaństwa - lokalizuje na mapie zasięg chrześcijaństwa do V w. n.e. - podaje nazwy ksiąg wchodzących w skład Nowego Testamentu - wyjaśnia przyczyny ogłoszenia edyktu mediolańskiego - zna wydarzenia związane z datami: 235 r., 395 r., 451 r., 476 r. - przedstawia dokonania postaci: Dioklecjana, Konstantyna Wielkiego, Teodozjusza Wielkiego, Attyli, Odoakra, Romulusa Augustulusa - poprawnie posługuje się terminami: wielka wędrówka ludów, barbarzyńcy, Wandal, wandal, Hun, Got - wskazuje na mapie linię podziału cesarstwa rzymskiego na część wschodnią i zachodnią - wymienia nazwy plemion barbarzyńskich atakujących cesarstwo - lokalizuje na mapie tereny cesarstwa objęte wędrówką ludów - określa wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku cesarstwa zachodniorzymskiego - wyjaśnia etymologię słowa *wandal*		
II OKRES				
IV	POCZĄTKI ŚREDNIOWIECZA	- zna wydarzenia związane z datami: 330 r., 395 r., 527 r. - przedstawia dokonania Justyniana I Wielkiego	- opisuje okoliczności powstania Konstantynopola - charakteryzuje sytuację w Bizancjum po upadku Rzymu	- samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób

		- poprawnie posługuje się terminami: Bizancjum, Hagia Sophia, ogień grecki, ikona, katolicyzm, prawosławie, bazylika - lokalizuje na mapie Konstantynopol i cesarstwo bizantyjskie - wymienia nazwy terytoriów podbitych przez Justyniana I Wielkiego - wyjaśnia znaczenie określenia *Nowy Rzym* - prezentuje osiągnięcia Bizancjum w dziedzinie kultury i nauki - poprawnie stosuje nazwy katolicyzm i prawosławie dla poszczególnych odłamów Kościoła chrześcijańskiego - określa wpływ warunków geograficznych na znaczenie Konstantynopola - zna wydarzenia związane z datami: 622 r., 630 r., 632 r., 711 r. - przedstawia dokonania Mahometa - poprawnie posługuje się terminami: islam, Allach, muzułmanie, hidżra, Koran, szariat, dżihad, meczet, świątynia Kaaba, minaret, kalif, arabeska - lokalizuje na mapie Półwysep Arabski oraz miasta: Mekkę i Medynę - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące na Półwyspie Arabskim - opisuje warunki życia i zajęcia Arabów - wymienia filary wiary arabskiej - wskazuje na mapie kierunki i zasięg podbojów Arabów - prezentuje osiągnięcia arabskie w dziedzinie kultury i nauki - zna wydarzenia związane z datami: 496 r., 732 r., 751 r., 756 r., 800 r., 814 r. - przedstawia dokonania postaci: Chlodwiga, Karola Młota, Pepina Krótkiego, Karola Wielkiego i Einharda - poprawnie posługuje się terminami: arianizm, majordom, marchia, margrabia, hrabia, hrabstwo, siedem sztuk wyzwolonych,	- wymienia reformy wprowadzone przez Justyniana I Wielkiego - omawia ustrój Bizancjum - opisuje wygląd świątyni Hagia Sophia - określa czynniki decydujące o sile militarnej Bizancjum - przedstawia sytuację Kościoła chrześcijańskiego po upadku cesarstwa zachodniorzymskiego - wskazuje różnice między Kościołem wschodnim a zachodnim - przedstawia okoliczności, w których doszło do powstania islamu - charakteryzuje związki między islamem, chrześcijaństwem i judaizmem - dostrzega znaczenie idei świętej wojny dla rozprzestrzeniania się religii arabskiej - opisuje wygląd meczetu - omawia organizację państwa arabskiego - charakteryzuje stosunek Arabów do podbitych narodów - określa rolę Arabów w rozpowszechnianiu osiągnięć ludów podbitych oraz rozwoju spuścizny starożytnych cywilizacji - przedstawia sytuację polityczną w Europie zachodniej po upadku cesarstwa zachodniorzymskiego - omawia organizację państwa Franków - wyjaśnia znaczenie zwycięstwa Franków w bitwie pod Poitiers - opisuje sposób przejęcia władzy w państwie Franków przez dynastię Karolingów - uzasadnia słuszność określenia *renesans karoliński* dla zmian w kulturze i nauce, które nastąpiły w VIII i IX w. - omawia związek między rozwojem kultury i nauki a utrzymaniem silnego państwa - ocenia wpływ dokonań Karola Wielkiego na proces kształtowania się średniowiecznej	- wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć - wskazuje różnice między Kościołem wschodnim a zachodnim - charakteryzuje związki między islamem, chrześcijaństwem i judaizmem - ocenia znaczenie traktatu w Verdun dla dalszych losów politycznych Europy - ocenia wpływ najazdów Normanów na kształt średniowiecznej Europy - porównuje warunki tworzenia się i rozwoju pierwszych państw słowiańskich - wskazuje i ocenia źródła konfliktów w Kościele w okresie wczesnego średniowiecza

		minuskuła, renesans karoliński, retoryka, dialektyka, kaligrafia, manuskrypt, miniatura - lokalizuje na mapie pierwotne siedziby Franków - opisuje życie codzienne i zajęcia Franków - określa zasięg terytorialny państwa Franków - wyjaśnia znaczenie przyjęcia chrztu przez Chlodwiga - wskazuje na mapie terytoria podbite przez Karola Wielkiego - przedstawia rozwój kultury i nauki za panowania Karola Wielkiego - określa znaczenie koronacji cesarskiej Karola Wielkiego w średniowiecznej Europie - prezentuje dokonania Karola Wielkiego - zna wydarzenia związane z datami: 843 r., 962 r., 995 r., 1000 r. - przedstawia dokonania postaci: Ludwika Pobożnego, Ludwika Niemieckiego, Karola Łysego, Lotariusza (Lotara), Ottona I, Ottona III, Henryka II - poprawnie posługuje się terminami: traktat w Verdun, Rzesza Niemiecka, uniwersalizm - wymienia postanowienia traktatu w Verdun - lokalizuje na mapie państwa powstałe w wyniku podziału monarchii Karola Wielkiego - wyjaśnia, w jaki sposób powstała Rzesza Niemiecka - omawia znaczenie koronacji cesarskiej Ottona I - zna wydarzenia związane z datą 1066 r. - przedstawia dokonania postaci: Leifa Erikssona, Roberta Giuscarda i Wilhelma Zdobywcy - poprawnie posługuje się terminami: Normanowie (wikingowie), runy, drakkary, snekkary, kościół klepkowy - lokalizuje na mapie siedziby Normanów - omawia warunki naturalne	Europy - charakteryzuje postać Karola Wielkiego - przedstawia okoliczności, w których doszło do podziału państwa Karola Wielkiego - ocenia znaczenie traktatu w Verdun dla dalszych losów politycznych Europy - charakteryzuje sytuację polityczną państwa niemieckiego po wygaśnięciu dynastii Karolingów - omawia dokonania Ottona I i Ottona III - tłumaczy, na czym polega idea uniwersalizmu - ocenia rolę Ottona I i Ottona III w kształtowaniu się średniowiecznej Europy - opisuje politykę następców Ottona III - przedstawia system wierzeń Normanów - wskazuje czynniki, które zadecydowały o sukcesie podbojów normańskich - opisuje wygląd łodzi wikingów i uzbrojenia wojowników normańskich - prezentuje okoliczności, w których doszło do powstania państw skandynawskich - dostrzega związek między przyjęciem chrześcijaństwa a zaprzestaniem wypraw rabunkowych Normanów - opisuje okoliczności, w których Normanowie pojawili się w Ameryce - omawia organizację plemion słowiańskich - wymienia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich i państwa węgierskiego - opisuje działalność misyjną Cyryla i Metodego - wyjaśnia, jakie znaczenie dla utrzymania i rozwoju państwowości słowiańskiej miała decyzja władców o przyjęciu chrztu - przedstawia dokonania Włodzimierza Wielkiego i Stefana Wielkiego - charakteryzuje powstanie państwa ruskiego - charakteryzuje sytuację w Kościele	

		i położenie geograficzne Półwyspu Skandynawskiego - opisuje warunki życia i zajęcia ludności normańskiej - podaje przyczyny wypraw organizowanych przez Normanów - wskazuje na mapie kierunki ekspansji wikingów - wymienia państwa powstałe na terenie Skandynawii - omawia osiągnięcia Normanów w dziedzinie sztuki i rzemiosła - zna wydarzenia związane z datami: IV–V w., VII w., IX w., 863 r., 885 r., 955 r., 988 r., 1001 r. - przedstawia dokonania postaci: Samona, Rościsława, Cyryla, Metodego, Świętopełka, Włodzimierza Wielkiego, Stefana Wielkiego - poprawnie posługuje się terminami: Słowianie, głagolica, cyrylica, latopis, Lechowe Pole, Korona św. Stefana - dokonuje podziału Słowian na grupy (zachodnią, wschodnią, południową) - wskazuje na mapie położenie pierwszych państw słowiańskich i Węgier - omawia warunki życia i zajęcia Słowian - wyjaśnia przyczyny przyjęcia chrztu przez władców słowiańskich - zna wydarzenia związane z datami: X w., 1054 r., 1075 r., 1077 r., 1122 r. - przedstawia dokonania postaci: Sylwestra II, Grzegorza VII i Henryka IV - poprawnie posługuje się terminami: Cluny, prawo kanoniczne, schizma wschodnia, ekskomunika, prawosławie, dyktat papieski, inwestytura, Canossa, konkordat wormacki, synod - wymienia przejawy kryzysu w Kościele w X w. - lokalizuje na mapie Cluny	chrześcijańskim w X w. - omawia dokonania papieża Sylwestra II - przedstawia okoliczności, w których doszło do schizmy wschodniej - wyjaśnia, na czym polegał spór o inwestyturę - opisuje przebieg sporu i sposób, w jaki został rozwiązany - tłumaczy znaczenie powiedzenia: „pójść do Cannosy” - określa przyczyny i konsekwencje schizmy wschodniej dla Kościoła oraz jego wyznawców	

		- wskazuje na mapie zasięg wpływów Kościoła katolickiego i prawosławnego - podaje najistotniejsze treści zawarte w Dyktacie papieskim Grzegorza VII		
V.	POLSKA PIERWSZYCH PIASTÓW	- określa ramy chronologiczne istnienia kultur archeologicznych na ziemiach polskich - zna wydarzenia związane z datami: 120 tys. lat p.n.e., VIII w p.n.e., VI w. p.n.e. - poprawnie posługuje się terminami: kurhan, kamienne kręgi, kultura archeologiczna, kultura oryniacka, kultura pucharów lejkowatych, kultura ceramiki sznurowej, kultura unietycka, kultura łużycka, kultura przeworska, dymarka - zna wydarzenia związane z datami: IX w., 960 r., 965 r., 966 r., 972 r., 991 r., 992 r. - przedstawia dokonania postaci: Mieszka I, Dobrawy, Ibrahima ibn Jakuba, Jordana - poprawnie posługuje się terminami: „Geograf Bawarski", drużyna książęca, woj, szyszak, kolczuga, danina, Dagome iudex, kmieć, ludność służebna - wymienia nazwy plemion słowiańskich zamieszkujących ziemie polskie i wskazuje na mapie ich siedziby - lokalizuje na mapie główne grody w państwie Mieszka I - opisuje okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I - wymienia korzyści wynikające z przyjęcia chrztu - określa, jakie informacje znalazły się w dokumencie Dagome iudex - wskazuje na mapie tereny podbite przez Mieszka I - charakteryzuje strukturę społeczną w państwie Mieszka I - zna wydarzenia związane z datami: 997 r., 1000 r., 1002–1018 r., 1025 r.	- opisuje sytuację w państwie polskim po śmierci Bolesława Chrobrego - omawia działalność Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego - porównuje relacje źródłowe na temat sporu między królem Bolesławem a biskupem Stanisławem - wyjaśnia, dlaczego w sporze o inwestyturę Bolesław Śmiały opowiedział się po stronie papieża - dokonuje oceny skutków polityki zagranicznej prowadzonej przez Bolesława Śmiałego - ocenia obiektywizm źródeł historycznych dotyczących wydarzeń z 1079 r. - charakteryzuje sytuację polityczną państwa polskiego za panowania Władysława Hermana - przedstawia okoliczności najazdu niemieckiego na Polskę - opisuje podbój i chrystianizację Pomorza - wyjaśnia znaczenie przyłączenia Pomorza do Polski - ocenia konsekwencje decyzji Bolesława o podziale państwa polskiego	- samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć - porównuje i ocenia poziom rozwoju cywilizacyjnego ziem polskich w odniesieniu do reszty Europy - ocenia kierunki rozwoju państwa polskiego u progu jego istnienia - ocenia skutki polityki wewnętrznej i zagranicznej Bolesława dla państwa polskiego - wskazuje problemy w interpretacji dziejów panowania pierwszych Piastów - wyjaśnia i ocenia konsekwencje decyzji Bolesława o podziale państwa polskiego

		- przedstawia dokonania postaci: Bolesława Chrobrego, Ody, biskupa Wojciecha, Ottona III, Radzima Gaudentego, Galla Anonima, Thietmara, Henryka II, Świętopełka - poprawnie posługuje się terminami: kasztelan, relikwie, czynszownik, metropolia, kanonizacja, włócznia św. Maurycego, gród, Grody Czerwieńskie - opisuje przebieg misji św. Wojciecha - wymienia przyczyny i skutki zjazdu gnieźnieńskiego - wskazuje na mapie terytoria podbite przez Bolesława Chrobrego - omawia postanowienia pokoju w Budziszynie - wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego - zna wydarzenia związane z datami: 1025 r., 1031 r., 1034 r., 1039 r., 1047., 1069 r., 1076 r., 1079 r. - przedstawia dokonania postaci: Mieszka II, Bezpryma, Konrada II, Jarosława Mądrego, Kazimierza Odnowiciela, Miecława, Brzetysława, Bolesława Śmiałego, biskupa Stanisława ze Szczepanowa - poprawnie posługuje się terminami: trybut, denar - wymienia przyczyny kryzysu i upadku państwa polskiego w XI w. - opisuje przebieg konfliktu Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem - wyjaśnia przyczyny i skutki sporu między królem a biskupem - zna wydarzenia związane z datami: 1097 r., 1102 r., 1108 r., 1109 r., 1116 r., 1124 r., 1138 r. - przedstawia dokonania postaci: Władysława Hermana, Bolesława Krzywoustego, Zbigniewa, Sieciecha, Henryka V, Warcisława, Bernarda Hiszpana, Ottona z		

		Bambergu, Władysława Wygnańca, Bolesława Kędzierzawego, Mieszka Starego, Henryka Sandomierskiego, Kazimierza Sprawiedliwego, Salomei - poprawnie posługuje się terminami: wojewoda, statut, seniorat, senior, dzielnica senioralna - wyjaśnia przyczyny sporu między Bolesławem Krzywoustym a Zbigniewem - wskazuje na mapie terytoria podbite przez Bolesława Krzywoustego - lokalizuje na mapie grody oblegane przez Niemców - wymienia postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego - wskazuje na mapie dzielnicę senioralną oraz ziemie przyznane poszczególnym synom i wdowie po Bolesławie Krzywoustym - omawia dokonania Bolesława Krzywoustego - podaje przyczyny powstania statutu Bolesława Krzywoustego		

OSIĄGNIĘCIA UCZNIA/WYMAGANIA KLASA II **Z** HISTORII

Nr DZIAŁU	DZIAŁ PROGRAMU TREŚCI NAUCZANIA	OSIĄGNIĘCIA UCZNIA/WYMAGANIA		
		podstawowe	**ponadpodstawowe**	**propozycje/ przykłady na ocenę celującą**
I OKRES				
I	POLSKA I ŚWIAT W XII–XIV WIEKU	• podaje lata wydarzeń: 1095 r. – synod w Clermont, 1096 r. – pierwsza krucjata, 1291 r. – upadek twierdzy Akka • poprawnie posługuje się terminami: krucjata, krzyżowcy, Lewant, zakony rycerskie • prawidłowo sytuuje na osi czasu okres wypraw krzyżowych • przedstawia w porządku chronologicznym najważniejsze wydarzenia związane z wyprawami krzyżowymi • wymienia zakony rycerskie założone podczas krucjat: joannitów, templariuszy i Krzyżaków • lokalizuje na mapie Palestynę • wskazuje co najmniej jedną przyczynę oraz jeden skutek wypraw krzyżowych • poprawnie posługuje się terminami: statut, senior, princeps • wskazuje na mapie dzielnice Polski: Małopolskę, Wielkopolskę, Mazowsze, Śląsk, Pomorze Gdańskie, Pomorze Zachodnie • podaje wydarzenie, które rozpoczęło rozbicie dzielnicowe (testament Bolesława Krzywoustego 1138 r.) • omawia przyczyny i skutki konfliktów wewnętrznych trwających podczas rozbicia dzielnicowego • wymienia synów Bolesława Krzywoustego oraz przyznane im ziemie • przedstawia najważniejsze przemiany gospodarcze w Polsce w XIII w. • podaje rok bitwy pod Legnicą – 1241 r. • przedstawia dokonania postaci: Czyngis-chana,	• omawia przyczyny wypraw krzyżowych • podaje lata wydarzeń: 1099 r. – zdobycie przez krzyżowców Jerozolimy, 1202–1204 – czwarta krucjata, zdobycie Bizancjum przez krzyżowców • przedstawia zasady funkcjonowania zakonów rycerskich • wskazuje na mapie Królestwo Jerozolimskie • porównuje uzbrojenie i sposób walki rycerzy europejskich z wyposażeniem oraz taktyką walki saracenów • omawia pozytywne i negatywne skutki wypraw krzyżowych • podaje lata wydarzeń: 1180 r. – zjazd w Łęczycy, 1227 r. – zjazd w Gąsawie • omawia przyczyny i skutki odstąpienia od zasady senioratu • wskazuje tereny utracone przez książąt piastowskich w czasie rozbicia dzielnicowego, m.in. Pomorze Szczecińskie, ziemię lubuską, drohiczyńską i chełmińską • wymienia grupy społeczne, które dążyły do przywrócenia jedności państwa polskiego • omawia przemiany gospodarcze na ziemiach polskich – rozwój osadnictwa i rzemiosła, wydobycie złota, srebra oraz ołowiu, wybudowanie kopalni soli w Bochni i Wieliczce • podaje rok bitwy nad rzeką Kałką 1223 r. i przedstawia skutki tego starcia • opisuje zasady organizacji państwa	• wskazuje udział książąt piastowskich w wyprawach • porównuje rozbicie dzielnicowe z procesem rozdrobnienia feudalnego w Europie • wymienia książąt, którzy od połowy XII w. umieszczali na monetach i pieczęciach wizerunek orła białego: Władysława Wygnańca, Bolesława Kędzierzawego i Kazimierza Sprawiedliwego • przedstawia inne znaki używane przez władców piastowskich jako symbole państwowe, np. lwa, gryfa, smoka

		Henryka Pobożnego • poprawnie posługuje się terminami: jarłyk, haracz, chan • wskazuje na mapie zasięg terytorialny państwa Mongołów • wymienia tereny w Europie, które atakowali Tatarzy • podaje co najmniej jeden skutek najazdu tatarskiego na Polskę • podaje rok sprowadzenia Krzyżaków do Polski – 1226 r. • wskazuje na mapie tereny państwa krzyżackiego • omawia rozwój terytorialny państwa zakonnego • wymienia plemiona podbite przez Krzyżaków: Prusów i Jaćwingów • podaje korzyści i zagrożenia wynikające z osiedlenia się Krzyżaków w Prusach • wskazuje na mapie Malbork • podaje lata wydarzeń: koronacja Przemysła II – 1295 r., Wacława II – 1300 r., Władysława Łokietka – 1320 r. • poprawnie posługuje się terminami: starosta, grosz praski • przedstawia przyczyny podejmowania prób zjednoczenia ziem polskich • wymienia książąt piastowskich dążących do połączenia ziem polskich: Henryka Probusa, Przemysła II, Władysława Łokietka • omawia znaczenie koronacji Władysława Łokietka w Krakowie dla integracji państwa polskiego • wskazuje na mapie zasięg terytorialny państwa Władysława Łokietka • opisuje próby odzyskania przez Władysława Łokietka Pomorza Gdańskiego • podaje lata wydarzeń: 1335 r. – zjazd w Wyszehradzie, 1343 r. – pokój w Kaliszu z Krzyżakami, 1364 r. – ufundowanie Akademii Krakowskiej, 1370 r. – śmierć Kazimierza Wielkiego	mongolskiego • wymienia skutki najazdów tatarskich na państwa europejskie • szczegółowo omawia znaczenie oraz skutki bitwy pod Legnicą • określa przyczyny sukcesów militarnych Mongołów • charakteryzuje stosunek Europejczyków do Mongołów • wyjaśnia pochodzenie określenia *Tatarzy* • przedstawia genezę powstania zakonu krzyżackiego • wyjaśnia przyczyny sprowadzenia Krzyżaków do Polski • omawia etapy budowy państwa zakonnego • charakteryzuje zamek w Malborku jako przykład średniowiecznej fortyfikacji • wskazuje, jaki wpływ mieli rycerze zakonni na rozwój gospodarczy podbitych ziem polskich • wymienia przyczyny sukcesów militarnych i gospodarczych państwa krzyżackiego • omawia okoliczności zajęcia przez Krzyżaków Pomorza Gdańskiego • wyjaśnia znaczenie pojęcia *komturia* • wskazuje etapy jednoczenia ziem polskich na przełomie XIII i XIV w. • omawia zmiany gospodarcze i administracyjne wprowadzone za panowania Wacława II • prezentuje dokonania Władysława Łokietka w procesie jednoczenia ziem polskich • wymienia tereny wchodzące w skład państwa polskiego za panowania Przemysła II, Wacława II i Władysława Łokietka • opisuje przyczyny i przebieg buntu możnowładców pod wodzą wójta	

		• poprawnie posługuje się terminami: przywilej składu, prawo przymusu drogowego, poradlne • charakteryzuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego • określa przyczyny i skutki ekspansji na tereny Rusi Halickiej • wymienia reformy gospodarcze wprowadzone przez Kazimierza Wielkiego • omawia wkład Kazimierza Wielkiego w umocnienie państwa polskiego pod względem politycznym i gospodarczym • wskazuje na mapie państwo Kazimierza Wielkiego	Alberta • omawia konflikty państwa polskiego z Krzyżakami i Czechami • przedstawia okoliczności i przebieg bitwy pod Płowcami w 1333 r. • określa rolę Polski na arenie międzynarodowej • wyjaśnia znaczenie sojuszy zawartych przez Polskę z Danią i Węgrami • podaje lata wydarzeń: 1366 r. – podbój Rusi Halickiej, 1348 r. – pokój w Namysłowie • wskazuje cele polityki Kazimierza Wielkiego związane z umacnianiem pozycji państwa polskiego • opisuje działania dyplomatyczne Kazimierza Wielkiego mające na celu zakończenie sporów z Czechami i Krzyżakami • charakteryzuje znaczenie podboju Rusi Halickiej dla rozwoju gospodarczego państwa polskiego • omawia reformy wprowadzone przez Kazimierza Wielkiego i ich znaczenie dla unifikacji i rozwoju gospodarczego ziem polskich • prezentuje politykę Kazimierza Wielkiego wobec Żydów • podaje przykłady miejscowości, w których wybudowano Orle Gniazda • przedstawia rozwój terytorialny państwa Kazimierza Wielkiego	
II	SPOŁECZEŃSTWO ŚREDNIOWIECZA	• poprawnie posługuje się terminami: wasal, senior, suzeren, lenno, system feudalny, stan, społeczeństwo stanowe, monarchia patrymonialna, hołd lenny • wyjaśnia zasady funkcjonowania systemu feudalnego • określa powiązania tworzące drabinę feudalną społeczeństwa średniowiecznego • wymienia stany: rycerstwo, duchowieństwo,	• wyjaśnia mechanizmy powstania i funkcjonowania systemu feudalnego • tłumaczy, na czym polegała zasada „Wasal mojego wasala nie jest moim wasalem” • przedstawia pozycję społeczną duchowieństwa, rycerstwa, chłopów i mieszczan • na przykładzie państwa polskiego	• tłumaczy znaczenie symboli przedstawianych na pieczęciach • określa czas powstania najstarszych pieczęci używanych przez władców polskich • wyjaśnia znaczenie badań archeologicznych dla datowania oraz analizy średniowiecznych pieczęci

		mieszczaństwo i chłopów • omawia pozycję prawną i majątkową stanu rycerskiego • podaje cechy charakterystyczne kultury rycerskiej • przedstawia przebieg hołdu lennego oraz pasowania na rycerza • poprawnie posługuje się terminami: lokacja, sołtys, ława, wolnizna, dwupolówka, trójpolówka, metoda wypaleniskowa • podaje przyczyny rozwoju kolonizacji wiejskiej • wymienia wynalazki i ulepszenia w rolnictwie wprowadzone w XII–XIV w. • omawia etapy zakładania wsi na prawie niemieckim • charakteryzuje zajęcia i życie codzienne chłopów w średniowieczu • poprawnie posługuje się terminami: patrycjat, pospólstwo, plebs, rada miejska, burmistrz, ława, cech, czeladnik • wymienia warstwy społeczne w miastach średniowiecznych • tłumaczy, na czym polegała lokacja miasta na prawie magdeburskim • wyjaśnia, jakie funkcje pełniły w średniowiecznym mieście: ratusz, pręgierz, rynek, targowisko, mury • podaje elementy obronne średniowiecznego miasta • przedstawia warunki życia codziennego w średniowiecznym mieście • podaje lata soboru w Konstancji: 1414–1418 • przedstawia dokonania postaci: Benedykta z Nursji, św. Franciszka z Asyżu, św. Dominika Guzmana • poprawnie posługuje się terminami: duchowieństwo, benedyktyni, cystersi, ruchy heretyckie, inkwizycja, zakony żebracze • wyjaśnia wyrażenie „benedyktyńska praca”	zjednoczonego przez Władysława Łokietka przedstawia cechy monarchii stanowej • omawia różnice pomiędzy monarchią patrymonialną a monarchią stanową • wymienia obowiązki i uprawnienia sołtysa • wyjaśnia, dlaczego trójpolówka była skuteczniejszą metodą uprawy ziemi niż dwupolówka i gospodarka wypaleniskowa • przedstawia znaczenie kolonizacji wiejskiej dla rozwoju gospodarczego Polski w XIII–XIV w. • tłumaczy pochodzenie nazw miejscowości, takich jak Środa, Piątek, Wola, Piekary, Kowale • porównuje życie codzienne mieszczan o różnym statusie społecznym • omawia kompetencje wójta, rady miejskiej i burmistrza • wyjaśnia, co oznaczało powiedzenie: „Powietrze miejskie czyni wolnym” • charakteryzuje sytuację materialną duchowieństwa w średniowieczu i wskazuje źródła majątku Kościoła • wyjaśnia wpływ zakonów na gospodarkę i kulturę w społeczeństwie średniowiecznym • określa przyczyny i skutki utworzenia zakonów żebraczych • charakteryzuje poglądy wyznawane przez albigensów i waldensów • uzasadnia, dlaczego działalność ruchów heretyckich wywołała sprzeciw Kościoła • porównuje zakony żebracze z zakonami rycerskimi • wymienia najstarsze ośrodki zakonne na ziemiach polskich • wskazuje na mapie tereny europejskie, na których organizowano w średniowieczu krucjaty • charakteryzuje średniowieczne wzorce	

		• wymienia średniowieczne ruchy heretyckie: waldensów i albigensów • wskazuje na mapie najpopularniejsze w średniowieczu miejsca pielgrzymek – Rzym i Santiago de Compostela • poprawnie posługuje się terminami: uniwersytet, scholastyka, sztuki wyzwolone • przedstawia dokonania św. Tomasza z Akwinu • wyjaśnia, dlaczego kultura średniowiecza określana jest mianem uniwersalnej • omawia znaczenie łaciny w średniowiecznej Europie • wymienia średniowieczne wzorce osobowe: ascety, rycerza, władcy • poprawnie posługuje się terminami: portal, prezbiterium, przypora, inicjał, miniatura, *Biblia pauperum* • wymienia cechy charakterystyczne dla stylu romańskiego i gotyckiego • wymienia przykładowe zabytki romańskie i gotyckie na ziemiach polskich • wyjaśnia, w jaki sposób kopiowano i ozdabiano księgi w średniowieczu	osobowe • przedstawia postacie, które w kulturze europejskiej uznaje się za wzorce: Szymona Słupnika, Rolanda, Karola Wielkiego • omawia cechy charakterystyczne kultury rycerskiej, dworskiej i ludowej • określa rolę kobiet w średniowieczu na przykładzie Eleonory Akwitańskiej i Jadwigi Śląskiej • wymienia pierwsze europejskie uniwersytety i omawia ich rolę dla rozwoju nauki w średniowieczu • ocenia znaczenie działalności ojców Kościoła i św. Tomasza z Akwinu • porównuje styl romański ze stylem gotyckim • wyjaśnia genezę architektury romańskiej • omawia znaczenie *Biblii pauperum* dla upowszechniania zasad religii chrześcijańskiej • wskazuje na mapie państwa, w których znajduje się najwięcej zabytków romańskich i gotyckich • podaje przykłady średniowiecznych budowli świeckich • tłumaczy, dlaczego polskie budownictwo w stylu romańskim nie rozwinęło się w tak wysokim stopniu jak w Europie Zachodniej	
III	U SCHYŁKU ŚREDNIOWIECZA	• podaje lata wydarzeń: 1374 r. – nadanie przywileju w Koszycach, 1385 r. – unia polsko-litewska w Krewie, 1401 r. – unia w Wilnie, 1413 r. – unia w Horodle • przedstawia dokonania postaci: Mendoga, Ludwika Andegaweńskiego, Giedymina, Jadwigi, Władysława Jagiełły, Witolda • poprawnie posługuje się terminami: przywilej,	• charakteryzuje sytuację Polski i Litwy w drugiej połowie XIV w. • omawia okoliczności wstąpienia na tron polski Ludwika Andegaweńskiego • przedstawia rozwój terytorialny i polityczny państwa litewskiego w XII i XIV w. • opisuje okoliczności zawarcia unii polsko-litewskiej w Krewie • ocenia panowanie Jadwigi i Władysława	• ocenia znaczenie unii polsko-litewskiej na tle sytuacji międzynarodowej w Europie • porównuje unię polsko-litewską z innymi funkcjonującymi wówczas w Europie (np. unia kalmarska) • wymienia podstawowe elementy uzbrojenia rycerzy z początku XV w • określa wpływ husytyzmu dla

		unia, unia personalna, bojarzy • na podstawie drzewa genealogicznego wskazuje pokrewieństwo między Piastami, Andegawenami i Jagiellonami • wymienia postanowienia unii w Krewie i Horodle • podaje przyczyny i skutki wstąpienia Władysława Jagiełły na tron polski • wskazuje na mapie Królestwo Polskie, Wielkie Księstwo Litewskie, państwo zakonu krzyżackiego, Węgry • podaje lata wydarzeń: 15 lipca 1410 r. – bitwa pod Grunwaldem, 1411 r. – pierwszy pokój toruński, 1414–1418 – sobór w Konstancji • przedstawia dokonania postaci: Ulricha von Jungingena, Zawiszy Czarnego, Mikołaja Trąby, Pawła Włodkowica • wyjaśnia przyczyny wielkiej wojny z zakonem krzyżackim • wskazuje na mapie Czerwińsk, Grunwald, Malbork, Toruń • wymienia postanowienia pokoju toruńskiego z 1411 r. • omawia udział Polaków na soborze w Konstancji • wymienia skutki wielkiej wojny z Krzyżakami • podaje lata wydarzeń: 1337–1453 – wojna stuletnia • przedstawia dokonania postaci: Joanny d'Arc, Jana Husa, Johna Balla, Johna Wiklefa, Jana Żiżki • tłumaczy pojęcie „czarna śmierć" • podaje niektóre skutki epidemii dżumy w XIV w. • przedstawia co najmniej jedną przyczynę i jeden skutek wojny stuletniej • wymienia powstania ludowe, które wybuchły na terenie Francji i Anglii w XIV i XV w. • wskazuje na mapie państwa biorące udział w wojnie stuletniej • wyjaśnia skutki wprowadzenia broni palnej	Jagiełły • wyjaśnia, dlaczego unia polsko-litewska była odnawiana w Wilnie w 1401 r. i w Horodle w 1413 r. • wskazuje korzyści i zagrożenia wynikające z zawarcia unii polsko-litewskiej • opisuje skutki unii w Krewie dla sytuacji międzynarodowej Litwy • charakteryzuje sytuację państwa polsko-litewskiego na przełomie XIV i XV w. • przedstawia przebieg działań wojennych w czasie wielkiej wojny z zakonem w latach 1409–1411 • omawia przebieg bitwy pod Grunwaldem • wymienia podstawowe elementy uzbrojenia rycerzy z początku XV w. • opisuje uzbrojenie lekkiej jazdy litewskiej biorącej udział w bitwie pod Grunwaldem • ocenia udział Pawła Włodkowica w obradach soboru w Konstancji • wymienia najważniejsze tezy przedstawione przez Pawła Włodkowica na soborze • wskazuje na mapie główne kierunki rozprzestrzeniania się „czarnej śmierci" • omawia skutki epidemii dżumy • wymienia przyczyny i następstwa wojny stuletniej • wskazuje na mapie tereny, na których toczyły się walki podczas wojny stuletniej oraz buntów chłopskich • omawia przyczyny wystąpień ludowych na terenie Francji i Anglii w XIV i XV w. • charakteryzuje nowe techniki walki wprowadzone w XV w.: zastosowanie broni palnej, walka	rozwo• ocenia znaczenie wydarzeń wojny trzynastoletniej na tle sytuacji politycznej i społecznej ówczesnej Europy ju Europy

		i armii zaciężnej • omawia główne założenia husytyzmu • podaje lata wydarzeń: 1444 r. – bitwa pod Warną, 1453 r. – zdobycie Konstantynopola • przedstawia dokonania postaci: Władysława III Warneńczyka, Jana Hunyadyego, Dymitra Dońskiego, Iwana III Srogiego, Iwana IV Groźnego • poprawnie posługuje się terminami: sułtan, janczarzy, car • wskazuje na mapie: imperium osmańskie, Konstantynopol, Warnę, Wielkie Księstwo Moskiewskie • wyjaśnia skutki zdobycia Konstantynopola przez Turków • podaje lata wydarzeń: 1440 r. – powstanie Związku Pruskiego, 1454 r. – początek wojny trzynastoletniej, 1454 r. – bitwa pod Chojnicami, 1462 r. – bitwa pod Świecinem, 1466 r. – drugi pokój toruński • przedstawia dokonania postaci: Jana Bażyńskiego, Piotra Dunina, Kazimierza Jagiellończyka • poprawnie posługuje się terminem stan szlachecki • wymienia przyczyny i skutki wojny trzynastoletniej • wskazuje na mapie ziemie przyłączone do Polski w wyniku podpisania drugiego pokoju toruńskiego • omawia znaczenie armii zaciężnej w wojnie trzynastoletniej • przedstawia dokonania postaci: Wita Stwosza, Marcina Króla, Wojciecha z Brudzewa, Mikołaja Kopernika, Pawła Włodkowica, Jana Ostroroga • wymienia najsłynniejsze przykłady sztuki gotyckiej w Polsce: m.in. ołtarz Wita Stwosza, Bazylikę Mariacką w Gdańsku,	taborem, uformowanie armii zaciężnej • przedstawia przyczyny i przebieg powstania husytów w Czechach • wyjaśnia, dlaczego Jana Husa spalono na stos • wymienia czynniki, które decydowały o sile militarnej imperium tureckiego • porównuje oddziały janczarów z oddziałami piechoty europejskiej • wskazuje na mapie kolejne ziemie podbijane przez Turków w Europie • omawia przebieg bitwy pod Warną • uzasadnia, dlaczego upadek Konstantynopola jest uznawany za jedną z granicznych dat średniowiecza • wyjaśnia, z jakiego powodu po klęsce Konstantynopola wyznawcy prawosławia zaczęli nazywać Moskwę trzecim Rzymem • ocenia konsekwencje, jakie miały dla Polski i Litwy powstanie imperium osmańskiego oraz zjednoczenie ziem ruskich • wyjaśnia, dlaczego szlachta i mieszczanie mieszkający w Prusach dążyli do przyłączenia ich ziem do Polski • omawia poszczególne etapy wojny trzynastoletniej • wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew wojny trzynastoletniej • porównuje działania wielkiej wojny z zakonem prowadzonej przez Władysława Jagiełłę do działań zbrojnych prowadzonych podczas wojny trzynastoletniej • podaje nazwy ziem odzyskanych przez Królestwo Polskie na mocy pokoju toruńskiego z 1466 r. • wymienia zmiany, które zaszły w sytuacji	

		Barbakan w Krakowie, ratusz w Toruniu • omawia znaczenie odnowienia Akademii Krakowskiej w 1400 r. • wyjaśnia, dlaczego okres panowania Kazimierza Jagiellończyka nazywany jest złotą jesienią polskiego średniowiecza	międzynarodowej Polski po wojnie trzynastoletniej • ocenia znaczenie przywilejów nadanych w czasie wojny trzynastoletniej stanowi szlacheckie • wymienia cechy charakterystyczne rzeźby średniowiecznej na przykładzie piety i Pięknej Madonny • wskazuje na mapie tereny, na których powstało najwięcej budowli w stylu gotyckim • wyjaśnia, na czym polega wartość historyczna i kulturowa ołtarza Wita Stwosza • omawia dokonania sławnych absolwentów Akademii Krakowskiej	
II OKRES				
IV.	NARODZINY NOWOŻYTNEGO ŚWIATA	• wskazuje na mapie tereny zamieszkałe przez Azteków, Majów i Inków • wymienia najważniejsze ośrodki cywilizacyjne rdzennych mieszkańców Ameryki • omawia najważniejsze osiągnięcia techniczne cywilizacji prekolumbijskich • podaje lata wydarzeń: 1498 r. – odkrycie morskiej drogi do Indii, 1492 r. – dotarcie do Ameryki przez Krzysztofa Kolumba, 1519–1522 – wyprawa dookoła świata Ferdynanda Magellana • przedstawia dokonania postaci: Henryka Żeglarza, Bartłomieja Diaza, Vasco da Gamy, Krzysztofa Kolumba, Ferdynanda Magellana • poprawnie posługuje się terminami: astrolabium, karawela, kompas, busola • wskazuje na mapie szlaki wypraw najważniejszych odkrywców – Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana • wymienia co najmniej dwie przyczyny wielkich	• uzasadnia, dlaczego Majowie są określani przez niektórych uczonych Grekami Ameryki • przedstawia system wierzeń Azteków • omawia funkcjonowanie poczty i sieci dróg w państwie Inków • wskazuje cechy charakterystyczne sztuki prekolumbijskiej • opisuje przebieg wypraw wielkich odkrywców: Vasco da Gamy, Krzysztofa Kolumba, Ferdynanda Magellana • omawia zasługi, jakie mieli dla rozwoju żeglarstwa Henryk Żeglarz, Ferdynand Aragoński i Izabela Kastylijska • wyjaśnia, dlaczego Hiszpania i Portugalia miały największy udział w wielkich odkryciach geograficznych • przedstawia dokonania postaci: Ameriga Vespucciego, Paola Toscanellego • szczegółowo omawia przyczyny wielkich odkryć geograficznych • ocenia, jaki wpływ na odkrycia	• omawia funkcjonowanie poczty i sieci dróg w państwie Inków • przedstawia system wierzeń Azteków • dostrzega wpływ reformacji na umocnienie władzy państwowej w niektórych krajach protestanckich (np. Prusy Książęce, Szwecja) •zna pojęcie reforma katolicka, potrafi wyjaśnić różnicę pomiędzy pojęciami: kontrreformacja i reforma katolicka

		odkryć geograficznych • przedstawia dokonania postaci: Ferdynanda Corteza, Francisca Pizarra, Montezumy, Atahualpy • poprawnie posługuje się terminem konkwistador • wymienia skutki odkryć geograficznych dla rdzennych mieszkańców Ameryki • przedstawia następstwa odkryć geograficznych dla gospodarki Europy • wskazuje na mapie szlaki handlowe tworzące tzw. złoty trójkąt • poprawnie posługuje się terminami: kompania handlowa, praca nakładcza, manufaktura, kapitalizm • wyjaśnia, kim byli korsarze • wymienia najważniejsze zmiany gospodarcze spowodowane odkryciami geograficznymi, m.in.: rozwój handlu, zwiększenie produkcji, zmiany w rolnictwie • tłumaczy, na czym polegała praca nakładcza • omawia znaczenie założenia kompanii handlowych dla rozwoju wymiany towarowej między Europą a Afryką, Azją i Ameryką • przedstawia dokonania postaci: Mikołaja Kopernika, Leonarda da Vinci, Galileusza, Giordana Bruna, Michała Anioła, Erazma z Rotterdamu, Jana Gutenberga • poprawnie posługuje się terminami: mecenas, renesans, odrodzenie, humanizm • tłumaczy znaczenie wynalezienia druku dla rozwoju renesansowej nauki • podaje przykłady dzieł artystów epoki odrodzenia • wymienia cechy charakterystyczne architektury renesansu • określa, w którym państwie narodził się renesans • podaje przykłady inspiracji sztuką antyczną	geograficzne miał rozwój kartografii i nawigacji • omawia postanowienia traktatu w Tordesillas • wymienia etapy podboju państwa Azteków i Inków • wyjaśnia przyczyny powstania kolonii w Ameryce • charakteryzuje wymianę handlową pomiędzy Ameryką, Europą i Afryką na szlaku tzw. złotego trójkąta • wskazuje tereny zajęte przez Hiszpanów i Portugalczyków • podaje przyczyny zmniejszenia się liczby rdzennych mieszkańców Ameryki w XVI • omawia funkcjonowanie europejskich kolonii w Ameryce • omawia zmiany, jakie zaszły w handlu w wyniku odkryć geograficznych • charakteryzuje podział gospodarczy kontynentu europejskiego: państwa na zachód od Łaby specjalizujące się w handlu i rzemiośle, państwa na wschód od Łaby – zdominowane przez rolnictwo • wyjaśnia przyczyny wprowadzenia pracy nakładczej • przedstawia zmiany w rolnictwie spowodowane wzrostem wymiany handlowej • wymienia korzyści, jakie niosło za sobą wprowadzenie do użytku weksli i banknotów • tłumaczy znaczenie określenia, że gospodarka w epoce kolonialnej zaczęła mieć charakter globalny • wyjaśnia sens stwierdzenia: „Człowiekiem jestemi nic, co ludzkie, nie jest mi obce” • omawia rolę uniwersytetów w rozwoju	

		w architekturze i dziełach renesansowych artystów • podaje lata wydarzeń: 1517 r. – wystąpienie Marcina Lutra, początek reformacji, 1534 r. – powstanie Kościoła anglikańskiego, 1536 r. – ogłoszenie doktryny przez Jana Kalwina, 1555 r – podpisanie pokoju w Augsburgu • przedstawia dokonania postaci: Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII • poprawnie posługuje się terminami: symonia, odpust, nepotyzm, reformacja, luteranizm, protestanci, kalwinizm, arianie • wymienia przyczyny reformacji • prezentuje główne nurty ruchu reformacyjnego • omawia najważniejsze skutki reformacji • podaje rok zwołania soboru trydenckiego – 1545 r. • poprawnie posługuje się terminami: inkwizycja, indeks ksiąg zakazanych, jezuici, nuncjusz, kongregacja • porównuje wnętrze zboru protestanckiego z wystrojem kościoła katolickiego • omawia główne zasady działalności zakonu jezuitów • wymienia zmiany wprowadzone w Kościele katolickim w wyniku soboru trydenckiego • przedstawia przyczyny i skutki wojny trzydziestoletniej	nauki w odrodzeniu • tłumaczy, na czym polegał mecenat • wymienia najsłynniejszych mecenasów włoskiego odrodzenia • charakteryzuje humanizm jako nowy nurt w filozofii i kulturze • podaje tytuły najsłynniejszych dzieł włoskiego renesansu • wskazuje podobieństwa oraz różnice pomiędzy sztuką średniowiecza i renesansu • podaje główne tezy głoszone przez Marcina Lutra i Jana Kalwina • charakteryzuje wyznania protestanckie: luteranizm, kalwinizm, anglikanizm • wskazuje na mapie państwa, w których reformacja miała największy zasięg • wyjaśnia, kim byli arianie • omawia organizację kościołów protestanckich • tłumaczy znaczenie zasady „czyj kraj, tego religia” • przedstawia gospodarcze skutki ruchu reformacyjnego • ocenia, jaki wpływ na rozpowszechnienie idei reformacji miało wynalezienie druku • opisuje sytuację w Kościele katolickim w XVI • wymienia zadania inkwizycji w walce z reformacją • wyjaśnia, w jakim celu sporządzono indeks ksiąg zakazanych • omawia reformy wprowadzone w Kościele katolickim po soborze trydenckim • charakteryzuje ideologiczne założenia wystroju wnętrz zboru protestanckiego i kościoła katolickiego • ocenia rolę jezuitów w walce z reformacją • przedstawia postać Ignacego Loyoli • omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny trzydziestoletniej	

V	RZECZPOSPOLITA W XVI WIEKU	• poprawnie posługuje się terminami: szlachta, magnaci, szlachta zagrodowa, gołota, senat, sejmik, poseł, instrukcje poselskie, sejm walny, izba poselska, marszałek, konstytucje sejmowe, *veto*, kanclerz, podskarbi, hetman, ruch egzekucyjny, królewszczyzny, wojsko kwarciane • omawia najważniejsze przywileje szlacheckie • charakteryzuje różnorodność stanu szlacheckiego • wymienia trzy stany sejmujące • przedstawia etapy kształtowania się ustroju demokracji szlacheckiej • wyjaśnia, czym była egzekucja praw i dóbr • poprawnie posługuje się terminami: folwark, pańszczyzna • wymienia produkty eksportowane z Polski w XV–XVII w. • podaje nazwy towarów importowanych do Polski w XV–XVII w. • wskazuje na mapie główne ośrodki handlowe na ziemiach polskich • wyjaśnia znaczenie Gdańska dla wymiany towarowej między Polską a Europą Zachodnią • omawia funkcjonowanie folwarku pańszczyźnianego • podaje lata wydarzeń: 1515 r. – układ z Habsburgami, 1525 r. – hołd pruski • wskazuje na mapie państwa, w których na przełomie XV i XVI w. władzę sprawowali Jagiellonowie • lokalizuje na mapie kraje, z którymi Rzeczpospolita prowadziła wojny za panowania Zygmunta Starego • charakteryzuje sytuację międzynarodową Polski za panowania Zygmunta Starego • wyjaśnia przyczyny i przebieg ostatniego konfliktu zbrojnego z zakonem krzyżackim • podaje najważniejsze wydarzenia z	• przedstawia genezę stanu szlacheckiego • ocenia znaczenie przywilejów szlacheckich • omawia pozycję gospodarczą i polityczną szlachty polskiej w XVI w. • wyjaśnia zasady działalności ruchu egzekucyjnego • porównuje sytuację polityczną i majątkową średniej szlachty z pozycją gołoty • przedstawia funkcjonowanie sejmu walnego • wyjaśnia, czym było wojsko kwarciane • charakteryzuje przebieg obrad sejmiku szlacheckiego • wymienia przyczyny rozwoju folwarków pańszczyźnianych • charakteryzuje pozycję gospodarczą Gdańska oraz jego mieszkańców w XVI–XVII w. • ocenia wpływ rozwoju gospodarczego Polski w XVI w. na poziom życia poszczególnych grup społecznych • omawia propozycje reform społeczno-gospodarczych Jana z Ludziska oraz arian • wskazuje na mapie ziemie utracone w XVI w. przez Wielkie Księstwo Litewskie na rzecz Moskwy • ocenia znaczenie hołdu pruskiego dla sytuacji międzynarodowej Polski • wyjaśnia przyczyny podpisania porozumienia jagiellońsko-habsburskiego w Wiedniu • przedstawia przyczyny, przebieg i skutki konfliktu z Moskwą • ocenia wpływ rządów Zygmunta Starego na umocnienie międzynarodowej pozycji państwa polskiego • wymienia przyczyny i skutki wojny o Inflanty • przedstawia stanowisko zwolenników unii realnej Polski i Litwy	• porównuje ustrój Rzeczpospolitej XVI w. do ustrojów innych krajów europejskich • porównuje drogi rozwoju Europy Wschodniej i Europy Zachodniej dostrzegając genezę współczesnych różnic w rozwoju gospodarczym Europy wschodniej i zachodniej w XVI w. • dokonuje bilansu rządów Zygmunta Starego na szerokim tle sytuacji międzynarodowej

		wojny z Moskwą • podaje lata wydarzeń: 1563–1570 – wojna o Inflanty, 1569 – unia lubelska, 1572 – bezpotomna śmierć Zygmunta Augusta • poprawnie posługuje się terminami: unia realna i unia personalna • wskazuje na mapie Carstwo Rosyjskie, ziemie włączone na mocy unii lubelskiej do Korony • wymienia postanowienia unii lubelskiej • wyjaśnia przyczyny i skutki zawarcia unii w Lublinie • lokalizuje na mapie tereny Wielkiego Księstwa Litewskiego i ziemie Korony • przedstawia dokonania postaci: Mikołaja Kopernika, Macieja z Miechowa, Marcina Kromera, Jana Kochanowskiego, Mikołaja Reja, Szymona Szymonowica, Andrzeja Frycza Modrzewskiego • uzasadnia, dlaczego XVI w. w Polsce nazywa się złotym wiekiem • wskazuje wpływy włoskiego renesansu na kulturę polską • wymienia przykładowe dzieła sztuki renesansowej w Polsce • omawia rozwój szkolnictwa w czasach odrodzenia • podaje lata wydarzeń: 1570 r. – ugoda w Sandomierzu, 1573 r. – konfederacja warszawska, 1596 r. – unia brzeska, 1602 r. – założenie Akademii Rakowskiej • przedstawia dokonania postaci: Jana Łaskiego, Faustyna Socyna, Piotra Skargi, Stanisława Hozjusza • poprawnie posługuje się terminami: bracia	• podaje argumenty przeciwników zawarcia unii polsko-litewskiej • charakteryzuje ustrój, podział administracyjny, obszar oraz zróżnicowanie narodowościowe i religijne Rzeczypospolitej Obojga Narodów • określa konsekwencje zawarcia unii lubelskiej • ocenia panowanie Zygmunta Augusta • wymienia przedstawicieli polskiego renesansu i omawia ich największe osiągnięcia • wyjaśnia, w jaki sposób działalność królowej Bony przyczyniła się do rozwoju polskiej gospodarki i kultury • tłumaczy znaczenie ogłoszenia teorii heliocentrycznej Mikołaja Kopernika i porównuje ją z systemem geocentrycznym • wskazuje renesansowe elementy krakowskiego Wawelu • wymienia kolekcję arrasów Zygmunta Augusta jako przykład sztuki renesansowej • omawia cechy architektury renesansu na przykładzie zabytków w Polsce • charakteryzuje literaturę polskiego odrodzenia i jej znaczenie dla rozwoju języka polskiego • wymienia grupy społeczne, które na terenach Rzeczypospolitej przyjmowały luteranizm i kalwinizm • wyjaśnia, dlaczego poglądy braci polskich zostały uznane za radykalne i były zwalczane przez przedstawicieli innych wyznań • omawia wkład arian w rozwój nauki i szkolnictwa • przedstawia postanowienia ugody	

		polscy, konfederacja, grekokatolicy • wyjaśnia, kim byli arianie • lokalizuje na mapie terytorialne rozmieszczenie wyznań w Rzeczypospolitej • wskazuje tereny zamieszkałe przez katolików, prawosławnych, luteran, kalwinistów i arian • podaje lata wydarzeń: 1572 r. – śmierć Zygmunta Augusta, 1573 r. – pierwsza wolna elekcja, 1575 r. – elekcja Stefana Batorego, 1577 r. – początek wojny o Inflanty, 1582 r. – rozejm w Jamie Zapolskim • przedstawia dokonania postaci: Jakuba Uchańskiego, Henryka Walezego, Anny Jagiellonki, Stefana Batorego, Jana Zamoyskiego • poprawnie posługuje się terminami: konfederacja, interreks, sejm konwokacyjny, sejm elekcyjny, sejm koronacyjny, artykuły henrykowskie, *pacta conventa*, piechota wybraniecka • wskazuje na mapie: Inflanty, Połock, Psków, Smoleńsk • omawia okoliczności pierwszych wolnych elekcji	sandomierskiej i konfederacji warszawskiej • tłumaczy, w jaki sposób reformacja wpłynęła na rozwój kultury polskiej • charakteryzuje rozwój kontrreformacji w Polsce • ocenia znaczenie konfederacji warszawskiej dla sytuacji protestantów w Rzeczypospolitej • porównuje przebieg reformacji i kontrreformacji w Europie Zachodniej z działalnością tych ruchów na ziemiach polskich • wymienia pierwszych królów elekcyjnych i charakteryzuje ich panowanie • omawia główne założenia artykułów henrykowskich oraz dokumentu *pacta conventa* • ocenia rolę Jana Zamoyskiego w elekcji StefanaBatorego na króla Polski • przedstawia znaczenie bezkrólewia po śmierci Zygmunta Augusta • określa wpływ pierwszych wolnych elekcji na ukształtowanie ustroju Rzeczypospolitej • charakteryzuje przebieg i skutki wojny polsko-moskiewskiej o Inflanty • ocenia panowanie Stefana Batorego	
VI	WIEK WOJEN	• podaje lata wydarzeń: 1649 r. – ścięcie Karola I, 1660 r. – restauracja monarchii, 1679 r. – uchwalenie *Habeas Corpus Act* • poprawnie posługuje się terminami: gentry, purytanie, rojaliści, restauracja monarchii • przedstawia dokonania postaci: Henryka VIII, Elżbiety I, Karola I, Olivera Cromwella, Karola II Stuarta, Wilhelma Orańskiego • podaje co najmniej jedną przyczynę wojny domowej w Anglii • charakteryzuje ustrój monarchii parlamentarnej • przedstawia dokonania postaci: Ludwika XIV, Armanda Richelieu, Jeana Baptiste'a Colberta, Moliera, Pierre'a Corneille'a, Jeana Baptiste'a Racine'a • poprawnie posługuje się terminami: monarchia absolutna, merkantylizm	• podaje rok uchwalenia Aktu nawigacyjnego – 1651 r. • podaje przyczyny konfliktu króla Karola I z parlamentem • ocenia dokonania Olivera Cromwella dla ukształtowania się monarchii parlamentarnej w Anglii • wyjaśnia, kim byli ojcowie pielgrzymi i podaje, jakie święto upamiętnia ich przybycie do Ameryki • wymienia przedstawicieli zasiadających w angielskiej Izbie Gmin oraz w Izbie Lordów • omawia przyczyny wojny domowej w Anglii • określa skutki uchwalenia Aktu nawigacyjnego • przedstawia kolejne etapy kształtowania się	• wymienia dowódców biorących udział w bitwie z Turkami • wyjaśnia przyczyny niezadowolenia cesarza Austrii z triumfu Jana III Sobieskiego • omawia przygotowania armii polskiej do wyprawy pod Wiedeń

		• omawia rządy absolutne na przykładzie panowania Ludwika XIV • podaje przykładowe osiągnięcia kultury i sztuki francuskiej XVII w. • wymienia co najmniej jedną cechę gospodarki merkantylistycznej • podaje lata wydarzeń: 1605 r. – bitwa pod Kircholmem, 1627 r. – bitwa pod Oliwą, 1629 r. – rozejm w Starym Targu • przedstawia dokonania postaci: Zygmunta III Wazy, Mikołaja Zebrzydowskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Stanisława Koniecpolskiego • poprawnie posługuje się terminami: rokosz, husaria • podaje co najmniej jedną przyczynę konfliktu Zygmunta III ze szlachtą • wskazuje na mapie tereny, na których toczyły się walki w czasie wojen polsko-szwedzkich • podaje lata wydarzeń: 1610 r. – bitwa pod Kłuszynem, 1612 r. – kapitulacja Smoleńska, 1634 – pokój w Polanowie, 1620 r. – bitwa pod Cecorą • przedstawia dokonania postaci: Borysa Godunowa, Wasyla Szujskiego, Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza • poprawnie posługuje się terminami: dymitriady, Dzikie Pola, porohy, Zaporoże, Kozacy, kozaczyzna, ataman, sicz • wymienia co najmniej po jednej przyczynie wojen prowadzonych w pierwszej połowie XVII w. z Rosją i Turcją • omawia sytuację Kozaków zamieszkujących Zaporoże • wskazuje na mapie Smoleńsk, Moskwę, Zaporoże • podaje lata wydarzeń: 1648 r. – wybuch powstania Chmielnickiego, klęska pod Żółtymi Wodami, 1651 r. – zwycięstwo wojsk polskich pod Beresteczkiem, 1654 r. – porozumienie w Perejasławiu, 1658 r. – ugoda w Hadziaczu, 1667 r. – rozejm w Andruszowie, 1686 r. – przyznanie Rosji Ukrainy lewobrzeżnej • przedstawia dokonania postaci: Władysława IV,	angielskiej monarchii parlamentarnej • wymienia działania kardynała Richelieu, które doprowadziły do stworzenia we Francji monarchii absolutnej • określa stosunek Ludwika XIV do innowierców • wyjaśnia, jaką rolę w walce z opozycją wobec rządów króla pełniła Bastylia • omawia rozwój gospodarczy we Francji • podaje zasady funkcjonowania merkantylizmu • porównuje monarchię absolutną z monarchią parlamentarną • charakteryzuje rozwój kultury i sztuki za panowania Ludwika XIV • omawia okoliczności wyboru Zygmunta III Wazy na króla Polski • wskazuje pokrewieństwo Zygmunta III Wazy z Jagiellonami • ocenia politykę zagraniczną i wewnętrzną Zygmunta III Wazy • przedstawia sytuację innowierców oraz wpływy jezuitów w państwie rządzonym przez Zygmunta III Wazę • wymienia przyczyny i skutki wojen polsko--szwedzkich • opisuje uzbrojenie husarii • opisuje przebieg i skutki walk o tron moskiewski w XVII w. • omawia przyczyny oraz przebieg wojen z Turcją w pierwszej połowie XVII w. • wymienia korzyści i zagrożenia wynikające z powstania kozaczyzny • charakteryzuje rolę hetmanów Stanisława Żółkiewskiego i Jana Karola Chodkiewicza w bitwach pod Kłuszynem, Cecorą i Chocimiem • przedstawia sytuację militarną Rzeczypospolitej w pierwszej połowie XVII w.	

		Jana Kazimierza, Bohdana Chmielnickiego, Tuhajbeja, Jeremiego Wiśniowieckiego • omawia pozycję społeczną i polityczną Kozaków w Rzeczypospolitej • wymienia co najmniej jedną przyczynę powstania kozackiego • wskazuje na mapie zasięg powstania Chmielnickiego • podaje lata wydarzeń: 1655 r. – początek potopu szwedzkiego, konfederacja w Tyszowcach, obrona Jasnej Góry, 1656 r. – bitwa pod Warką, 1660 r. – pokój w Oliwie • przedstawia dokonania postaci: Karola Gustawa, Hieronima Radziejowskiego, Janusza Radziwiłła, Augustyna Kordeckiego, Stefana Czarnieckiego, Jerzego Rakoczego • wymienia przyczyny i skutki najazdu Szwedów na Polskę • wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew potopu szwedzkiego • podaje lata wydarzeń: 1673 r. – bitwa pod Chocimiem, 1683 r. – bitwa pod Wiedniem, 1699 r. – pokój z Turcją w Karłowicach • przedstawia dokonania postaci: Jerzego Lubomirskiego, Michała Korybuta Wiśniowieckiego, Jana Sobieskiego, Marii Kazimiery, Władysława Sicińskiego • poprawnie posługuje się terminami: abdykować, Święta Liga, *liberum veto* • lokalizuje na mapie miejsca bitew w czasie wojen Polski z Turcją • wskazuje przyczyny wojny z Turcją w drugiej połowie XVII w. • omawia znaczenie bitwy pod Wiedniem z 1683 r. • przedstawia dokonania postaci: Jana Sebastiana Bacha, Jerzego Fryderyka Haendla, Antonia Vivaldiego, Mikołaja Sępa Szarzyńskiego, Jana Andrzeja Morsztyna, Jana Chryzostoma Paska, Wespazjana Kochanowskiego, Wacława Potockiego • poprawnie posługuje się terminami: barok,	• charakteryzuje sytuację Kozaków na Ukrainie • podaje przyczyny, przebieg i skutki wybuchu powstań kozackich na Ukrainie • omawia rolę Tatarów w wojnie Kozaków z wojskiem polskim • przedstawia zróżnicowanie religijne i działalność jezuitów na Ukrainie • porównuje uzbrojenie wojska zaporoskiego z wyposażeniem husarii • wymienia postanowienia rozejmu zawartego w Hadziaczu • wskazuje na mapie ziemie przyłączone do Rosji na mocy pokoju wieczystego z 1686 r. • przedstawia okoliczności najazdu Szwedów na Polskę • określa znaczenie ataku Szwedów na klasztor jasnogórski dla przebiegu wojny polsko-szwedzkiej • omawia kolejne etapy potopu szwedzkiego • ocenia postawę króla Jana Kazimierza podczas konfliktu polsko-szwedzkiego • wyjaśnia znaczenie podpisania traktatów welawsko - bydgoskich • charakteryzuje politykę dynastyczną Jana Kazimierza i wskazuje przyczyny jego abdykacji • omawia przebieg bitwy pod Chocimiem w 1673 r. • opisuje okoliczności elekcji Jana III Sobieskiego • przedstawia przyczyny, przebieg i skutki odsieczy wiedeńskiej • wyjaśnia, na czym polegał kryzys Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVII w. • ocenia znaczenie zastosowania *liberum veto* w celu zerwania sejmu • wskazuje związek sztuki barokowej z kontrreformacją • wymienia cechy charakterystyczne rzeźby barokowej • omawia tematykę dominującą w	

		makaronizmy, portret trumienny, sarmatyzm • omawia cechy charakterystyczne dla architektury epoki baroku • wskazuje kościół Il Gesú i Wersal jako wzorcowe budowle w stylu barokowym • omawia cechy charakterystyczne sztuki barokowej w Polsce	malarstwie i rzeźbie epoki baroku • charakteryzuje polską literaturę barokową • przedstawia cechy charakterystyczne kultury sarmackiej • opisuje typowy strój polskiej szlachty z XVII	

OSIĄGNIĘCIA UCZNIA/WYMAGANIA KLASA III Z HISTORII

Nr DZIAŁU	DZIAŁ PROGRAMU TREŚCI NAUCZANIA	OSIĄGNIĘCIA UCZNIA/WYMAGANIA		
		podstawowe	ponadpodstawowe	propozycje/ przykłady na ocenę celującą
		I OKRES		
I	EUROPA I POLSKA W CZASACH OŚWIECENIA	• poprawnie posługuje się terminami: oświecenie, empiryzm, racjonalizm, deizm, ateizm, klasycyzm, encyklopedyści, wolnomularstwo, masoneria • przedstawia dokonania postaci: Izaaka Newtona, Karola Monteskiusza, Woltera, Jamesa Watta • właściwie określa ramy czasowe epoki oświecenia • wyjaśnia zastosowanie maszyny parowej • wymienia idee oświecenia i rozpoznaje ich wpływ na naukę, literaturę, filozofię, architekturę i sztukę • charakteryzuje zasadę trójpodziału władzy sformułowaną przez Monteskiusza • omawia hasła równości społecznej głoszone przez Jeana–Jacques'a Rousseau • podaje rok ogłoszenia Prus królestwem – 1701 r. • poprawnie posługuje się terminami:	• przedstawia dokonania postaci: Karola Linneusza, Benjamina Franklina, Edmunda Cartwrighta, Johna Kaya, Johna Locke'a, Andersa Celsjusza, Denisa Diderota • wymienia najważniejsze wynalazki XVIII w. • omawia znaczenie odkryć epoki oświecenia • charakteryzuje styl rokoko • porównuje klasycyzm z innymi kierunkami artystycznymi • podaje lata wydarzeń: 1689 r. – początek samodzielnych rządów Piotra I, 1756–1763 – wojna siedmioletnia • omawia przyczyny i skutki reform przeprowadzonych w Rosji, Prusach i Austrii • charakteryzuje rozwój terytorialny Rosji, Prus i monarchii austriackiej	• wskazuje wpływ epoki oświecenia na kształtowanie się modeli ustrojowych XIX w. • omawia rolę masonerii • analizuje wpływ ideologii oświecenia na powstanie państw absolutyzmu oświeconego • dokonuje samodzielnej oceny znaczenia i następstw rządów Wettinów w Rzeczypospolitej • charakteryzuje przyczyny wzrostu nietolerancji religijnej w Polsce • samodzielnie ocenia działalność króla w latach 1764–1772 • w oparciu o mapę szeroko charakteryzuje i porównuje rozwój oświaty i gospodarki na ziemiach polskich • wymienia przykłady sztuki klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu

		junkrzy, absolutyzm oświecony • wymienia najważniejsze reformy przeprowadzone w Rosji, Prusach i Austrii • wskazuje na mapie Rosję, Prusy i monarchię austriacką • ocenia znaczenie przeprowadzonych reform dla układu sił w Europie XVIII w. • podaje lata wydarzeń: 1697 r. – koronacja Augusta II Mocnego, 1699 r. – pokój w Karłowicach, 1717 r. – Sejm Niemy, 1763 r. – śmierć Augusta III Sasa • poprawnie posługuje się terminami: wojna północna, Sejm Niemy • przedstawia dokonania postaci: Augusta II Mocnego, Augusta III Sasa, Stanisława Leszczyńskiego • wskazuje na mapie zasięg terytorialny Rzeczypospolitej za panowania Sasów • charakteryzuje skutki wojny północnej dla Polski • wymienia przyczyny i przejawy kryzysu państwa polskiego w czasach saskich • wyjaśnia zmiany położenia międzynarodowego Rzeczypospolitej w XVIII w. • podaje lata wydarzeń: 1764 r. – koronacja Stanisława Augusta Poniatowskiego, 1772 r. – pierwszy rozbiór Polski • poprawnie posługuje się terminami: Familia, konfederacja barska, sejm rozbiorowy, Rada Nieustająca • przedstawia rolę postaci: Tadeusza Rejtana, Mikołaja Repnina • omawia okoliczności elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego • wskazuje na mapie zmiany terytorialne	• porównuje reformy oświeceniowe wprowadzone w Prusach, Rosji i Austrii • podaje lata wydarzeń: 1704–1709 i 1733–1736 – panowanie Stanisława Leszczyńskiego, 1709 r. – bitwa pod Połtawą, 1721 r. – pokój w Nystad, 1736 r. – sejm pacyfikacyjny • poprawnie posługuje się terminami: konfederacja warszawska, konfederacja sandomierska, Order Orła Białego • wyjaśnia okoliczności elekcji Augusta II Mocnego • analizuje politykę wewnętrzną i zewnętrzną Wettinów • szczegółowo omawia znaczenie oraz skutki wojny północnej • opisuje przebieg wojny północnej • ocenia rządy Wettinów w Rzeczypospolitej • charakteryzuje przyczyny wzrostu nietolerancji religijnej w Polsce • wymienia pozytywne i negatywne następstwa unii polsko-saskiej • podaje rok zawiązania konfederacji barskiej –1768 r. • poprawnie posługuje się terminami: konfederacja słucka, konfederacja toruńska, konfederacja radomska, prawa kardynalne, ryngraf, innowierca • przedstawia rolę postaci: Maurycego Beniowskiego, Kajetana Sołtyka, Józefa Andrzeja Załuskiego, Wacława Rzewuskiego, Józefa Pułaskiego, Michała Krasińskiego • omawia reformy sejmu	

		po pierwszym rozbiorze Polski • wymienia przyczyny i skutki pierwszego rozbioru • podaje lata wydarzeń: 1765 r. – utworzenie Szkoły Rycerskiej, 1773 r. – powołanie Komisji Edukacji Narodowej • poprawnie posługuje się terminami: Collegium Nobilium, Szkoła Rycerska, Komisja Edukacji Narodowej, Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych, oświecenie stanisławowskie • przedstawia dokonania postaci: Stanisława Konarskiego, Stanisława Leszczyńskiego, Ignacego Krasickiego, Stanisława Staszica, Hugona Kołłątaja, Bernarda Bellotta zwanego Canalettem, Dominika Merliniego • charakteryzuje projekty reform ustrojowych Stanisława Konarskiego i Stanisława Leszczyńskiego • dostrzega przejawy ożywienia w gospodarce i kulturze czasów saskich • wymienia okoliczności powstania, główne zadania i osiągnięcia Komisji Edukacji Narodowej • rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego oświecenia • ocenia wkład Stanisława Augusta	konwokacyjnego • podaje lata wydarzeń: 1740 r. – utworzenie Collegium Nobilium, 1747 r. – otwarcie Biblioteki Załuskich • poprawnie posługuje się terminami: Biblioteka Załuskich, Operalnia • przedstawia dokonania postaci: Antoniego Tyzenhausa, Andrzeja Zamoyskiego, Adama Naruszewicza, Wojciecha Bogusławskiego, Franciszka Zabłockiego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Marcella Bacciarellego • na podstawie mapy charakteryzuje rozwój oświaty i gospodarki na ziemiach polskich • omawia reformy w szkolnictwie w Rzeczypospolitej w XVIII w. • wymienia przykłady sztuki okresu klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu	
II	CZAS WIELKICH ZMIAN	• podaje daty wydarzeń: 4 lipca 1776 r. – ogłoszenie niepodległości Stanów Zjednoczonych Ameryki, 17 września 1787 r. – uchwalenie konstytucji Stanów Zjednoczonych • poprawnie posługuje się terminami: ustawa stemplowa, “bostońskie picie herbaty", Kongres Kontynentalny, stany	• podaje lata wydarzeń: 1777 r. – bitwa pod Saratogą, 1781 r. – bitwa pod Yorktown, 1783 r. – zawarcie pokoju w Paryżu • przedstawia dokonania postaci: Thomasa Jeffersona, Benjamina Franklina i Johna Adamsa • analizuje sytuację kolonii angielskich	• omawia konsekwencje powstania Stanów Zjednoczonych dla sytuacji międzynarodowej • szeroko omawia wpływ idei oświecenia na treść Deklaracji praw człowieka i obywatela • porównuje treść Deklaracji praw człowieka i obywatela z Deklaracją niepodległości Stanów

		• przedstawia dokonania postaci: Jerzego Waszyngtona, Tadeusza Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego • uzasadnia oświeceniowy charakter Deklaracji niepodległości Stanów Zjednoczonych • wymienia przytoczone w Deklaracji niezbywalne prawa przysługujące wszystkim obywatelom • wyjaśnia zasady funkcjonowania federacji • omawia przyczyny i skutki wojny o niepodległość USA • ocenia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych • podaje lata wydarzeń: 1789 r. – wybuch Wielkiej Rewolucji Francuskiej, 1791 r. – uchwalenie konstytucji francuskiej • poprawnie posługuje się terminami: Zgromadzenie Narodowe, Stany Generalne, Zgromadzenie Konstytucyjne, Konstytuanta, Deklaracja praw człowieka i obywatela, monarchia konstytucyjna • charakteryzuje problemy społeczne Francji przed wybuchem rewolucji francuskiej • wymienia główne przyczyny rewolucji • opisuje najważniejsze zasady ideowe rewolucji francuskiej zawarte w Deklaracji praw człowieka i obywatela • poprawnie posługuje się terminami: Konwent Narodowy, żyrondyści, jakobini, gilotyna, Trybunał Rewolucyjny, dyrektoriat • omawia rolę Maksymiliana Robespierre'a	w Ameryce Północnej w XVIII w. • charakteryzuje przebieg wojny o niepodległość USA • ocenia zasługi Jerzego Waszyngtona dla uzyskania niepodległości Stanów Zjednoczonych • wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew wojny o niepodległość USA • podaje daty wydarzeń: 14 lipca 1789 r. – zdobycie Bastylii, 21 stycznia 1793 r. – egzekucja Ludwika XVI • wymienia reformy przeprowadzone przez Konstytuantę • ocenia postawę króla Ludwika XVI • podaje daty wydarzeń: 20 września 1792 r. – bitwa pod Valmy, 27 lipca 1794 r. (9 thermidora roku II) – przewrót thermidoriański • poprawnie posługuje się terminami: rojaliści, przewrót thermidoriański • przedstawia dokonania postaci: Jeana–Paula Marata, Georges'a Dantona, Jacques'a Pierre'a Brissota • charakteryzuje ugrupowania polityczne Konwentu Narodowego • omawia etapy rewolucji francuskiej • wskazuje na mapie tereny przyłączone do Francji w okresie republiki oraz obszary objęte działaniami kontrrewolucyjnymi • przedstawia dokonania postaci: Jana Dekerta, księcia Józefa Poniatowskiego, Tadeusza Kościuszki • charakteryzuje stronnictwa Sejmu Wielkiego	Zjednoczonych • ocenia wpływ rewolucji francuskiej na dzieje Europy • omawia rolę tradycji związanej z Orderem Virtuti Militari • wskazuje elementy ideologii oświecenia, które znalazły swoje odbicie w Konstytucji 3 maja • ocenia znaczenie wewnętrznych i zewnętrznych przyczyn upadku Rzeczypospolitej

		• wymienia i ocenia skutki Wielkiej Rewolucji Francuskiej • wskazuje charakterystyczne cechy dyktatury jakobińskiej • podaje lata wydarzeń: 1788–1792 – obrady Sejmu Wielkiego, 1791 r. – uchwalenie Konstytucji 3 maja, 1793 r. – drugi rozbiór Polski • poprawnie posługuje się terminami: Sejm Wielki, ustawa o sejmikach, ustawa o miastach królewskich, konfederacja targowicka, drugi rozbiór Polski • przedstawia dokonania postaci: Stanisława Małachowskiego, Stanisława Augusta Poniatowskiego, Hugona Kołłątaja • wymienia reformy Sejmu Wielkiego • omawia postanowienia Konstytucji 3 maja • wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i ocenia jej następstwa • wskazuje na mapie zmiany terytorialne po drugim rozbiorze Rzeczypospolitej • podaje daty wydarzeń: 24 marca 1794 r. – wybuch powstania kościuszkowskiego, 1795 r. – trzeci rozbiór Rzeczypospolitej • poprawnie posługuje się terminami: naczelnik, insurekcja, Uniwersał połaniecki • przedstawia dokonania postaci: Tadeusza Kościuszki, Jana Kilińskiego i Jakuba Jasińskiego • wymienia cele i następstwa powstania kościuszkowskiego • wskazuje na mapie zmiany terytorialne	• ocenia znaczenie reform Sejmu Czteroletniego • określa przyczyny i skutki wojny z Rosją z 1792 r. • omawia rolę tradycji związanej z Orderem Virtuti Militari • wymienia najważniejsze bitwy wojny w obronie Konstytucji 3 maja: pod Dubienką i Zieleńcami • wskazuje na mapie Targowicę, Zieleńce i Dubienkę • przedstawia przebieg powstania kościuszkowskiego • wymienia przyczyny klęski insurekcji kościuszkowskiej • wyjaśnia rolę wydania przez Tadeusza Kościuszkę Uniwersału połanieckiego • omawia wpływ bitew pod Racławicami, Szczekocinami i Maciejowicami dla przebiegu powstania kościuszkowskiego • ocenia znaczenie wewnętrznych i zewnętrznych przyczyn upadku Rzeczypospolitej • wymienia Hugona Kołłątaja i Scypiona Piatollego jako głównych autorów tekstu Konstytucji 3 maja • uzasadnia oświeceniowy charakter konstytucji amerykańskiej, francuskiej i Konstytucji 3 maja • ocenia znaczenie Konstytucji 3 maja dla dziejów Polski	

		po trzecim rozbiorze • rozróżnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Rzeczypospolitej • podaje daty wydarzeń: 1787 r. – uchwalenie konstytucji USA, 1791 r. – Konstytucja 3 maja, 3 września 1791 r. – konstytucja francuska • poprawnie posługuje się terminami: konstytucja, ustawa zasadnicza, monarchia konstytucyjna • przedstawia dokonania postaci: Karola Ludwika Monteskiusza, Benjamina Franklina • wymienia główne instytucje ustrojowe Stanów Zjednoczonych • wyjaśnia, w jaki sposób konstytucja amerykańska realizowała w praktyce zasadę trójpodziału władzy • omawia postanowienia Konstytucji 3 maja • określa prawa, które gwarantowała obywatelom konstytucja francuska		
III	EUROPA OD NAPOLEONA DO WIOSNY LUDÓW	• podaje lata wydarzeń: 1799 r. – zamach 18 brumaire'a, 1804 r. – koronacja cesarska Napoleona Bonapartego, 1805 r. – bitwa pod Austerlitz, 1812 r. – wyprawa na Moskwę, 1813 r. – bitwa pod Lipskiem • poprawnie posługuje się terminami: zamach stanu, konsulat, pierwszy konsul, Kodeks Napoleona, departament, konkordat, blokada kontynentalna, hegemonia, Związek Reński • przedstawia dokonania Napoleona Bonapartego • opisuje zmiany w Europie w okresie napoleońskim w zakresie stosunków	• podaje lata wydarzeń: 1806 r. – bitwy pod Jeną i Auerstedt, 1807 r. – bitwy pod Iławą Pruską i Frydlandem • charakteryzuje sytuację międzynarodową Francji w epoce napoleońskiej • omawia zmiany, jakie zostały wprowadzone na mocy Kodeksu Napoleona • opisuje przebieg wojen napoleońskich do 1813 r. • wymienia skutki wyprawy Wielkiej Armii na Rosję • lokalizuje na mapie terytoria	• ocenia znaczenie epoki napoleońskiej w dziejach Europy • samodzielnie i szeroko ocenia oraz uzasadnia znaczenie epoki napoleońskiej dla Polaków • ocenia, jakie konsekwencje dla Europy przyniosły postanowienia kongresu • wymienia przyczyny oraz skutki rewolucji i powstań, które wybuchły w Europie po kongresie wiedeńskim • opisuje zmiany w poziomie życia różnych grup społecznych w XIX w. na podstawie źródeł pisanych, ikonograficznych

		społeczno-gospodarczych i politycznych • podaje lata wydarzeń: 1797 r. – powstanie Legionów Polskich we Włoszech, 1807 r. – utworzenie Księstwa Warszawskiego, 1815 r. – likwidacja Księstwa Warszawskiego • przedstawia dokonania postaci: Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego, księcia Józefa Poniatowskiego • wyjaśnia okoliczności utworzenia Legionów Polskich i Księstwa Warszawskiego • opisuje ustrój i terytorium Księstwa Warszawskiego • ocenia politykę Napoleona wobec sprawy polskiej oraz postawę Polaków wobec Napoleona • wskazuje na mapie Księstwo Warszawskie, Raszyn • podaje lata wydarzeń: 1814 r. – zwołanie kongresu w Wiedniu, 1815 r. – bitwa pod Waterloo • poprawnie posługuje się terminami: „tańczący kongres", restauracja, równowaga europejska, legitymizm, Związek Niemiecki • przedstawia zasady i postanowienia kongresu wiedeńskiego • wymienia decyzje kongresu w sprawie polskiej • wskazuje na mapie Królestwo Polskie, Wielkie Księstwo Poznańskie i Rzeczpospolitą Krakowską • podaje lata wydarzeń: 1769 r. – opatentowanie maszyny parowej, 1837 r. –	przyłączone do Francji przed 1812 r. • wskazuje na mapie trasę wyprawy Napoleona na Moskwę • poprawnie posługuje się terminami: Legia Naddunajska, dekret grudniowy • przedstawia dokonania postaci: Fryderyka Augusta I, Karola Kniaziewicza • omawia udział Polaków w bitwach na Półwyspie Iberyjskim • opisuje uzbrojenie armii Księstwa Warszawskiego • podaje rok śmierci Napoleona Bonapartego – 1821 r. • poprawnie posługuje się terminami: 100 dni Napoleona, system Metternicha • przedstawia dokonania postaci: Aleksandra I, Fryderyka Wilhelma III, Roberta Stewarta Castlereagha, Klemensa von Metternicha, Charlesa Talleyranda • wskazuje na mapie Europy zmiany terytorialne wprowadzone w 1815 r. • ocenia, jakie konsekwencje dla Europy przyniosły postanowienia kongresu • podaje lata wydarzeń: 1815 r. – zawarcie Świętego Przymierza, 1825 r. – powstanie dekabrystów, 1830 r. – rewolucja lipcowa we Francji, 1821–1829 – powstanie greckie • poprawnie posługuje się terminami: Święte Przymierze, karbonariusze, dekabryści • wskazuje na mapie: imperium osmańskie, Grecję, Królestwo Niderlandów, Belgię, Francję, Rosję,	i statystycznych • wymienia skutki powstania nowych ideologii • ocenia wpływ i znaczenie Wiosny Ludów na dzieje Europy drugiej połowy XIX w

		opatentowanie silnika elektrycznego • poprawnie posługuje się terminami: rewolucja agrarna, fabryka, rewolucja przemysłowa, industrializacja, urbanizacja, metropolia, kapitaliści, proletariat • przedstawia dokonania postaci: Roberta Fultona, George'a Stephensona, Michaela Faradaya • określa przyczyny i charakterystyczne cechy rewolucji przemysłowej • prezentuje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków procesu uprzemysłowienia, w tym dla środowiska naturalnego • podaje rok wydania „Manifestu komunistycznego" – 1848 r. • poprawnie posługuje się terminami: strajk, konserwatyzm, liberalizm, socjalizm utopijny, socjalizm naukowy, komunizm • przedstawia okoliczności powstania ruchu robotniczego • wyjaśnia główne założenia liberalizmu, socjalizmu oraz idei narodowych w Europie w pierwszej połowie XIX w.	Piemont, Królestwo Obojga Sycylii, Państwo Kościelne • wyjaśnia cel i skutki zawarcia Świętego Przymierza • wymienia przyczyny i skutki rewolucji i powstań, które wybuchły w Europie po kongresie wiedeńskim • opisuje przebieg wydarzeń w Rosji, Francji, Belgii, Grecji i we Włoszech • ocenia znaczenie wynalazków rewolucji przemysłowej dla rozwoju cywilizacji • porównuje stopień rozwoju przemysłowego poszczególnych państw • wskazuje na mapie najbardziej uprzemysłowione regiony Europy • opisuje zmiany w poziomie życia różnych grup społecznych w XIX w. na podstawie źródeł pisanych, ikonograficznych i statystycznych • przedstawia dokonania postaci: Alexisa de Tocqueville'a, Adama Smitha, Edmunda Burke'a, Giuseppe Mazziniego, Claude'a de Saint–Simona, Charles'a Fouriera, Roberta Owena, Karola Marksa, Fryderyka Engelsa • wyjaśnia założenia czartyzmu • wymienia skutki powstania nowych ideologii • podaje lata wydarzeń: 1848 r. – początek Wiosny Ludów, 1853–1856 – wojna krymska • poprawnie posługuje się terminami: rewolucja lutowa, parlament	

			frankfurcki, wojna krymska • przedstawia dokonania postaci: Ludwika Napoleona Bonapartego, Fryderyka Wilhelma IV, Franciszka Józefa I, Józefa Bema, Lajosa Kossutha, Giuseppe Mazziniego • wymienia przyczyny, przebieg i skutki wydarzeń Wiosny Ludów we Francji, w Niemczech, w monarchii austriackiej, we Włoszech • omawia przyczyny i skutki wojny krymskiej • lokalizuje na mapie państwa, w których doszło do powstań i rewolucji, a także obszary, gdzie miały miejsce wystąpienia narodowowyzwoleńcze • wskazuje na mapie miejsca walk toczonych podczas wojny krymskiej	
II OKRES				
IV	ZIEMIE POLSKIE W I POŁOWIE XIX WIEKU	• podaje lata wydarzeń: 1815 r. – powstanie Królestwa Polskiego, 1816 r.– założenie Uniwersytetu Warszawskiego, 1828 r. – utworzenie Banku Polskiego • poprawnie posługuje się terminami: ziemie zabrane, Królestwo Kongresowe, Wielkie Księstwo Poznańskie, Wolne Miasto Kraków, Rada Stanu, Zagłębie Dąbrowskie, Zagłębie Staropolskie, uwłaszczenie, romantyzm • wskazuje na mapie nowy układ granic państw zaborczych na ziemiach polskich po kongresie wiedeńskim • charakteryzuje ustrój Królestwa Polskiego • ocenia osiągnięcia Królestwa Polskiego	• przedstawia dokonania postaci: księcia Adama Jerzego Czartoryskiego, Józefa Zajączka, Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Stanisława Kostki Potockiego, Stanisława Staszica, Tadeusza Czackiego • charakteryzuje i ocenia politykę zaborców wobec Polaków w latach 1815–1830 • podaje daty wydarzeń: 25 lutego 1831 r. bitwa pod Grochowem, 26 maja 1831 r. bitwa pod Ostrołęką, 8 września 1831 r.– kapitulacja Warszawy • przedstawia dokonania postaci: Iwana	• przedstawia międzynarodowe tło wybuchu powstania listopadowego • porównuje cele i znaczenie powstania krakowskiego i powstania wielkopolskiego

		w gospodarce, kulturze i szkolnictwie • podaje daty wydarzeń: 29/30 listopada 1830 r.– noc listopadowa, 25 stycznia 1831 r. –detronizacja cara • przedstawia dokonania postaci: Waleriana Łukasińskiego, Wincentego i Bonawentury Niemojowskich, Piotra Wysockiego, Józefa Chłopickiego, Adama Czartoryskiego, Mikołaja I, Emilii Plater • wymienia przyczyny wybuchu powstania listopadowego • wskazuje na mapie miejsca walk i zasięg powstania listopadowego • poprawnie posługuje się terminami: Statut organiczny, noc paskiewiczowska, rusyfikacja, Wielka Emigracja, Komitet Narodowy Polski, emisariusze • przedstawia dokonania postaci: Joachima Lelewela, Adama Jerzego Czartoryskiego, Tadeusza Krępowieckiego, Juliusza Słowackiego, Adama Mickiewicza • wymienia bezpośrednie i długofalowe skutki powstania listopadowego • wskazuje na mapie państwa europejskie, do których udawali się Polacy po upadku powstania listopadowego • przedstawia początki pracy organicznej na ziemiach polskich, wymienia główne założenia oraz najwybitniejszych przedstawicieli tego nurtu • podaje lata wydarzeń: 1846 r. – powstanie krakowskie, 1848 r. – wybuch Wiosny Ludów • poprawnie posługuje się terminami: serwituty, powstanie wielkopolskie, rabacja	Dybicza, Iwana Paskiewicza, Ignacego Prądzyńskiego, Macieja Rybińskiego, Jana Skrzyneckiego, Jana Krukowieckiego • przedstawia międzynarodowe tło wybuchu powstania listopadowego • omawia przyczyny klęski powstania listopadowego i ocenia jego znaczenie dla Polaków • charakteryzuje działalność Rządu Narodowego w okresie powstania listopadowego • przedstawia dokonania postaci: Seweryna Goszczyńskiego, Szymona Konarskiego, Karola Libelta, Walentego Stefańskiego, Henryka Kamieńskiego, Edwarda Dembowskiego, Piotra Ściegiennego, Dezyderego Chłapowskiego, Karola Marcinkowskiego, Hipolita Cegielskiego • charakteryzuje cele i działalność Hotelu Lambert, Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, Gromad Ludu Polskiego • przedstawia dokonania postaci: Krzysztofa Mrongowiusza, Józefa Lompy, Franza von Stadiona • omawia wydarzenia Wiosny Ludów na ziemiach polskich na tle wydarzeń europejskich • wyjaśnia znaczenie rozwoju ukraińskiego ruchu narodowego w Galicji • ocenia znaczenie działalności Polaków dla wydarzeń Wiosny Ludów w Europie	

		• przedstawia dokonania postaci: Edwarda Dembowskiego, JanaTyssowskiego, Ludwika Mierosławskiego • prezentuje przyczyny i skutki rabacji galicyjskiej • omawia działania podejmowane podczas Wiosny Ludów na ziemiach polskich • charakteryzuje poczynania zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej w okresie Wiosny Ludów • ocenia postawy Polaków w czasie Wiosny Ludów • wskazuje na mapie tereny objęte rabacją galicyjską i powstaniem wielkopolskim	• wymienia przyczyny wybuchu oraz omawia przebieg powstań krakowskiego i wielkopolskiego • porównuje cele i znaczenie powstania krakowskiego i powstania wielkopolskiego	
V	ŚWIAT W II POŁOWIE XIX WIEKU	• podaje lata wydarzeń: 1861 r. – powstanie Królestwa Włoskiego, 1871 r. – ogłoszenie Rzymu stolicą Włoch • poprawnie posługuje się terminem *risorgimento* • przedstawia dokonania postaci: Camilla Cavoura, Wiktora Emanuela II, Giuseppe Garibaldiego • omawia stosunek Francji i Austrii do procesu zjednoczenia Włoch • wskazuje na mapie trasę, którą przebył Garibaldi podczas wyprawy „tysiąca czerwonych koszul" w 1860 r. oraz tereny przyłączone do Królestwa Sardynii w 1859 r. • podaje lata wydarzeń: 1864 r. – wojna Austrii i Prus z Danią, 1867 r. – utworzenie Związku Północnoniemieckiego, 1871 r. – powstanie cesarstwa niemieckiego (II Rzeszy Niemieckiej)	• przedstawia sytuację międzynarodową państw włoskich w połowie XIX w. • ocenia znaczenie zjednoczenia Włoch dla rozwoju idei narodowych w Europie • wymienia wydarzenia polityczne w Europie, które wpłynęły na zjednoczenie Włoch • omawia przebieg i wyróżnia kolejne etapy procesu zjednoczenia Włoch • charakteryzuje zjednoczenie Włoch w kontekście porównania tego wydarzenia z ruchami zjednoczeniowymi w innych częściach Europy • wymienia przyczyny i skutki wojny prusko-francuskiej w latach 1870–1871 • omawia przebieg wydarzeń związanych z Komuną Paryską • charakteryzuje rolę Jarosława	• omawia rozwój impresjonizmu • na przykładzie reprodukcji obrazu „Impresja – wschód słońca" Claude'a Moneta wyjaśnia istotę malarstwa impresjonistycznego • wymienia najważniejszych twórców impresjonizmu • tłumaczy, czym był Salon Odrzuconych

		• przedstawia dokonania postaci: Ottona von Bismarcka, Wilhelma I Hohenzollerna • omawia koncepcje zjednoczenia Niemiec • charakteryzuje politykę Prus, zmierzającą do zjednoczenia • dostrzega podobieństwa i różnice w procesie zjednoczenia Włoch i Niemiec • poprawnie posługuje się terminami: kolonializm, protektorat, dominium • wskazuje na mapie największe mocarstwa i ich kolonie • wyjaśnia przyczyny ekspansji kolonialnej • wymienia kierunki oraz określa zasięg ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX w. • ocenia pozytywne i negatywne skutki polityki kolonialnej z perspektywy europejskiej oraz z punktu widzenia kolonizowanych społeczności • podaje lata wydarzeń: 1848 r. – wprowadzenie powszechnego prawa wyborczego we Francji, 1869 r. – nadanie po raz pierwszy prawa wyborczego kobietom, 1891 r. – ogłoszenie encykliki „Rerum novarum” • poprawnie posługuje się terminami: społeczeństwo industrialne, I Międzynarodówka, II Międzynarodówka, anarchizm, socjaldemokracja, nacjonalizm, chadecja, solidaryzm społeczny, emancypacja, sufrażystki • przedstawia dokonania postaci: Włodzimierza Lenina, Eduarda Bernsteina, Leona XIII	Dąbrowskiego w wydarzeniach rewolucyjnych w Paryżu • porównuje metody polityczne stosowane przez Bismarcka z postawą Cavoura i Garibaldiego w okresie jednoczenia Włoch • wskazuje na mapie obszar Związku Północnoniemieckiego oraz cesarstwa niemieckiego • omawia przyczyny, przebieg i skutki najważniejszych konfliktów kolonialnych w XIX w. • ocenia politykę mocarstw kolonialnych wobec podbitych ludów i państw na przykładzie Wielkiej Brytanii • wymienia postanowienia konferencji berlińskiej z1885r. • ocenia znaczenie rozwoju ruchu robotniczego w XIX w. • przedstawia koncepcje ideologów anarchizmu • opisuje założenia syjonizmu • omawia działalność ruchów emancypacyjnych • charakteryzuje przebieg procesu demokratyzacji życia politycznego	

		• charakteryzuje przyczyny i następstwa procesu demokratyzacji życia politycznego		
VI	ZIEMIE POLSKIE PO WIOŚNIE LUDÓW	• podaje daty wydarzeń: 22 stycznia 1863 r. – wybuch powstania styczniowego, 2 marca 1864 r. – dekret o uwłaszczeniu • poprawnie posługuje się terminami: Czerwoni, Biali, branka, partie, uwłaszczenie • przedstawia dokonania postaci: Jarosława Dąbrowskiego, Aleksandra Wielopolskiego, Romualda Traugutta • omawia przyczyny oraz przebieg powstania styczniowego • wskazuje na mapie zasięg powstania styczniowego • podaje lata wydarzeń: 1894 r. – utworzenie Hakaty, 1901 r. – strajk we Wrześni • poprawnie posługuje się terminami: rusyfikacja, Kraj Przywiślański, germanizacja, kulturkampf, rugi pruskie, stańczycy, trójlojalizm • przedstawia dokonania postaci: Michała Drzymały, Hipolita Cegielskiego • rozróżnia bezpośrednie i długofalowe następstwa powstania styczniowego • opisuje metody rusyfikacji oraz germanizacji • charakteryzuje i ocenia zróżnicowane postawy społeczeństwa wobec zaborców • porównuje możliwości prowadzenia działalności społecznej i rozwoju narodowego w trzech zaborach w drugiej połowie XIX w. • podaje lata wydarzeń: 1892 r. – powstanie PPS, 1893 r. – powołanie Ligi	• charakteryzuje okres odwilży posewastopolskiej • ocenia wpływ manifestacji patriotycznych z lat 1860–1861 na wybuch powstania styczniowego • charakteryzuje działalność Tymczasowego Rządu Narodowego • podaje datę ostatecznego upadku powstania styczniowego – grudzień 1864 r., klęska oddziału księdza Stanisława Brzóski • określa znaczenie dekretu o uwłaszczeniu dla klęski powstania • porównuje rozwój gospodarczy w trzech zaborach • na przykładzie obrazu Jana Matejki „Stańczyk” charakteryzuje idee konserwatystów krakowskich • ocenia politykę zaborców w poszczególnych zaborach wobec rozwoju kultury polskiej • wyjaśnia przyczyny zacofania gospodarczego w zaborze austriackim • opisuje rozwój ruchu spółdzielczego na ziemiach polskich • przedstawia dokonania postaci: Stanisława Wojciechowskiego, Bolesława Limanowskiego, Róży Luksemburg, Juliana Marchlewskiego • omawia przyczyny oraz przebieg rewolucji 1905–1907 w Królestwie Polskim • wskazuje na mapie ośrodki wystąpień robotniczych w okresie rewolucji	• ocenia działalność Romualda Traugutta

		Narodowej, 1895 r. – utworzenie Stronnictwa Ludowego, 1905 r. – rewolucja w Rosji i na ziemiach polskich • przedstawia dokonania postaci: Ludwika Waryńskiego, Józefa Piłsudskiego, Ignacego Daszyńskiego, Romana Dmowskiego, Wincentego Witosa • wymienia partie ruchu socjalistycznego, narodowej demokracji, ruchu ludowego • podaje datę przyznania literackiej Nagrody Nobla dla Henryka Sienkiewicza – 1905 r. • poprawnie posługuje się terminami: pozytywizm, szkoła krakowska i warszawska, modernizm, Młoda Polska • porównuje warunki rozwoju kultury narodowej Polaków w trzech zaborach	1905–1907 • przedstawia skutki rewolucji z lat 1905–1907 na ziemiach polskich • charakteryzuje rozwój pozytywizmu na ziemiach polskich • wymienia polskich przedstawicieli pozytywizmu i podaje przykłady ich twórczości • charakteryzuje sztukę Młodej Polski – jej reprezentantów i główne dzieła • wyjaśnia rolę historii w kształtowaniu polskiej kultury narodowej	
VII	I WOJNA ŚWIATOWA	• podaje lata wydarzeń: 1882 r. – powstanie trójprzymierza, 1904 r. –wybuch wojny japońsko-rosyjskiej, 1907 r. – powstanie trójporozumienia • poprawnie posługuje się terminami: panslawizm, trójprzymierze, państwa centralne, *entente cordiale,* ententa, trójporozumienie, kocioł bałkański • wymienia główne przyczyny narastania konfliktów pomiędzy mocarstwami europejskimi na przełomie XIX i XX w. oraz lokalizuje je na mapie • podaje daty wydarzeń: 28 czerwca 1914 r. — zamach w Sarajewie, 1916 r. – bitwa pod Verdun, 11 listopada 1918 r. – kapitulacja Niemiec • poprawnie posługuje się terminami: wojna pozycyjna, gazy bojowe • charakteryzuje specyfikę działań	• charakteryzuje politykę głównych mocarstw światowych przed wybuchem I wojny światowej • ocenia znaczenie wyścigu zbrojeń dla wybuchu konfliktu światowego • opisuje przyczyny, przebieg i skutki wojny japońsko-rosyjskiej i wojen bałkańskich • charakteryzuje zmiany w umundurowaniu wojska w I wojnie światowej • porównuje działania na froncie zachodnim z walkami na froncie wschodnim • wymienia znaczenie użycia nowych środków technicznych w walkach w czasie I wojny światowej • wskazuje na mapie linię frontu na wschodzie i zachodzie pod koniec	• charakteryzuje zmiany w umundurowaniu wojska w I wojnie światowej • ocenia wpływ i znaczenie wielkiej wojny dla Europy i świata • charakteryzuje działania lotnictwa podczas wielkiej wojny • omawia losy rodziny carskiej po przewrocie bolszewickim • szczegółowo omawia reakcję państw europejskich na wydarzenia w Rosji oraz wpływ rewolucji na sytuację polityczną w Europie

		wojennych ze szczególnym uwzględnieniem nowych środków technicznych • omawia najważniejsze bitwy lądowe stoczone podczas I wojny światowej • wymienia państwa walczące w wielkiej wojnie po stronie państw centralnych i po stronie ententy • podaje daty wydarzeń: 11 listopada 1918 r. – zakończenie I wojny światowej, 28 czerwca 1919 r. – podpisanie traktatu wersalskiego • omawia znaczenie zawieszenia broni na froncie wschodnim, spowodowanego rewolucją w Rosji • przedstawia rolę tzw. traktatu brzeskiego dla przebiegu I wojny światowej • wymienia skutki I wojny światowej • podaje daty wydarzeń: 15 marca 1917 r. – abdykacja cara Mikołaja II, listopad 1917 r. – przewrót bolszewicki, 1922 r. – utworzenie ZSRR • poprawnie posługuje się terminami: dwuwładza, bolszewicy, tezy kwietniowe • przedstawia rolę postaci: Mikołaja II, Włodzimierza Lenina • wyjaśnia polityczne i społeczno-gospodarcze przyczyny wybuchu rewolucji w Rosji w 1917 r. • omawia okoliczności przejęcia przez bolszewików władzy w Rosji • opisuje bezpośrednie następstwa rewolucji lutowej i październikowej dla Rosji oraz Europy • charakteryzuje reakcję Europy na wydarzenia w Rosji • podaje lata wydarzeń: 1908 r. –	1914 r. oraz w momencie zawieszenia broni • charakteryzuje walki na Bałkanach w I wojnie światowej • wskazuje na mapie kolonie niemieckie opanowane przez wojska ententy w 1914 r. • wymienia najważniejsze bitwy morskie stoczone podczas I wojny światowej • przedstawia postanowienia traktatu wersalskiego w sprawie Niemiec • podaje daty wydarzeń: styczeń 1918 – rozwiązanie Zgromadzenia Konstytucyjnego w Rosji, lipiec 1918 – utworzenie RFSRR • poprawnie posługuje się terminami: eserowcy, mienszewicy, kadeci, Armia Czerwona, Biali • przedstawia rolę postaci: Aleksandra Kiereńskiego, lwa Trockiego, Feliksa Dzierżyńskiego • charakteryzuje działalność Rządu Tymczasowego, kierowanego przez Aleksandra Kiereńskiego • wyjaśnia rolę Niemiec we wzmocnieniu ugrupowania bolszewików w Rosji • omawia losy rodziny carskiej po przewrocie bolszewickim • wskazuje na mapie rejony walk Legionów Polskich • przedstawia dokonania postaci: Józefa Hallera, Józefa Dowbora-Muśnickiego • wyjaśnia znaczenie uznania przez Francję i Wielką Brytanię Komitetu	

		powołanie Związku Walki Czynnej, 1914 r. – utworzenie Legionów Polskich, 1917 r. – powstanie Błękitnej Armii we Francji • przedstawia dokonania postaci: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego • poprawnie posługuje się terminami: orientacja prorosyjska, orientacja proaustriacka, Kompania Kadrowa, kryzys przysięgowy • charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy utworzenia armii polskiej • opisuje poglądy zwolenników różnych polskich orientacji politycznych • ocenia wysiłek zbrojny Polaków • podaje daty wydarzeń: 5 listopada 1916 r. –manifest dwóch cesarzy, 8 stycznia 1918 r. –orędzie prezydenta Thomasa Woodrowa Wilsona, 28 czerwca 1919 r. – traktat wersalski • poprawnie posługuje się terminami: Tymczasowa Rada Stanu, Rada Regencyjna, Akt 5 listopada • przedstawia dokonania postaci: Ignacego Paderewskiego, Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego • charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej	Narodowego Polskiego za reprezentację narodu polskiego • omawia cele i działalność Związku Walki Czynnej, Związku Strzeleckiego, Towarzystwa „Strzelec”, Polskich Drużyn Strzeleckich, Drużyn Podhalańskich, Drużyn Bartoszowych, Naczelnego Komitetu Narodowego, Polskiej Organizacji Wojskowej • przedstawia stosunek państw ententy do sprawy polskiej • wyjaśnia międzynarodowe uwarunkowania sprawy polskiej • wskazuje na przełomowe znaczenie dla sprawy polskiej orędzia prezydenta USA Thomasa Woodrowa Wilsona • wymienia postanowienia traktatu wersalskiego w sprawie polskiej	

1. KRYTERIA OCENY I METODY SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ UCZNIA

1) Kryteria oceny śródrocznej/rocznej:

1. Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który posiada wiadomości i umiejętności wykraczające poza wymagania programowe, wykorzystuje treści i wiadomości powiązane ze sobą, rozumie zgodne z nauką uogólnienia i związki między nimi, oraz wyjaśnia zjawiska bez jakiejkolwiek pomocy z zewnątrz, samodzielnie i sprawnie posługuje się wiedzą do celów teoretycznych i praktycznych, przekazując wiadomości stosuje poprawny język, styl, swobodnie posługuje się terminologią naukową, jego wypowiedź cechuje wysoki stopień spójności, z powodu szczególnych predyspozycji lub wytężonej pracy osiąga wyniki znacznie wykraczające poza sformułowane wymagania, uczestniczy w kołach zainteresowań, reprezentuje szkołę w konkursach.
2. Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który wyczerpująco opanował cały materiał programowy, posiada wiadomości powiązane ze sobą w logiczny układ, właściwie rozumie uogólnienia i związki między nimi oraz wyjaśnia zjawiska bez pomocy nauczyciela, samodzielnie, umiejętnie wykorzystuje wiadomości w teorii i praktyce, stosuje poprawny język, styl, poprawnie posługuje się terminologią naukową, jego wypowiedź cechuje spójność i zgodność z wymaganiami poszczególnych przedmiotów nauczania.
3. Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który opanował materiał programowy, posiada wiadomości powiązane związkami logicznymi, poprawnie rozumie uogólnienia i związki między nimi oraz wyjaśnia zjawiska wspomagany przez nauczyciela, stosuje wiedzę w sytuacjach teoretycznych i praktycznych pod kierunkiem nauczyciela, w swojej wypowiedzi nie popełnia błędów językowych, może popełnić nieliczne usterki stylistyczne, podstawowe pojęcia i prawa ujmuje w terminach naukowych.
4. Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który opanował ograniczony do treści podstawowych z danego przedmiotu zakres materiału programowego, jego podstawowe wiadomości są połączone związkami logicznymi, poprawnie rozumie większość podstawowych uogólnień oraz wyjaśnia ważniejsze zjawiska z pomocą nauczyciela, stosuje wiadomości do celów praktycznych i teoretycznych przy pomocy nauczyciela, popełnia niewielkie i nieliczne błędy językowe, definicje i terminy naukowe wyjaśnia językiem potocznym.
5. Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który wykazuje liczne braki w opanowaniu podstawowego materiału programowego, posiada wiadomości luźno zestawione, nie rozumie podstawowych uogólnień, nie potrafi wyjaśnić zjawisk, nie umie stosować wiedzy bez pomocy nauczyciela, popełnia liczne błędy językowe, jego styl wypowiedzi jest nieporadny, ma trudności w wysławianiu się.
6. Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który wykazuje brak wiadomości i umiejętności programowych z zakresu podstawowego, nie rozumie uogólnień oraz nie potrafi wyjaśnić zjawisk, popełnia liczne błędy językowe i merytoryczne, ma duże trudności w wypowiadaniu się, mimo zastosowanych środków zaradczych nie wywiązuje się z obowiązków.

2) **Stosowane formy oceniania to:** odpowiedź ustna, pisemny sprawdzian wiadomości i umiejętności, wypracowanie, kartkówka, egzamin próbny, udział w dyskusji, praca zespołowa, stosowanie wiedzy w praktyce, twórcze myślenie, prezentacja, recytacja, pokaz, praca projektowa, opracowanie referatu, opracowanie i wykonanie pomocy dydaktycznych, wytwory pracy własnej ucznia, praca z podręcznikiem i tekstem źródłowym, przygotowanie do lekcji, aktywność na lekcjach, praca domowa, prowadzenie zeszytu, praca pozalekcyjna (np.: udział w konkursach, aktywność w kołach zainteresowań)

3) Ocenianie bieżące:

a) Ocenianie bieżące z zajęć edukacyjnych ma na celu monitorowanie pracy ucznia oraz przekazywanie uczniowi informacji o jego osiągnięciach edukacyjnych pomagających

w uczeniu się, poprzez wskazanie, co uczeń robi dobrze, co i jak wymaga poprawy oraz jak powinien dalej się uczyć.

b) Sprawdzanie osiągnięć uczniów uwzględnia specyfikę zajęć edukacyjnych i odbywa się w formach zapewniających rzetelność rozpoznania poziomu osiągnięć ucznia.

c) Oceny bieżące muszą być wystawiane za różne, zależne od specyfiki przedmiotu formy aktywności ucznia, nauczyciel musi stosować różnorodne metody sprawdzania wiadomości ucznia.

d) Przedmiotem oceny bieżącej ucznia są:

- wiadomości egzekwowane w czasie odpowiedzi ustnych, sprawdzianów jednogodzinnych lub dwugodzinnych, kartkówek, testów śródrocznych i rocznych, egzaminów próbnych, prac domowych i zadań wykonywanych na lekcji,

- umiejętności stosowania wiedzy w praktyce, twórczego myślenia, korzystania z różnych źródeł informacji, rozwiązywania konfliktów, prezentacji dłuższych wypowiedzi, udziału w dyskusjach (waga argumentów, estetyka i kultura wypowiedzi, dokumentowanie tez), prezentowania pracy grupy, prezentacji własnego punktu widzenia, poprawnego posługiwania się językiem ojczystym, recytacji, prac wytwórczych, poczucia rytmu, melodyjności, gry na instrumencie, stosowania terminologii technicznej, wyszukiwania informacji w bazach danych, wrażliwości ucznia na barwy, światło, kształty, fakturę, perspektywę, dostrzegania form przestrzennych, artystycznych aspiracji, oryginalności pomysłu i kreatywności rozwiązań problemów plastycznych, sprawności technicznej, posługiwania się komputerem, sprawności manualnej, jakości wykonywanych prac, prób sprawności fizycznej,

- uczestnictwo w zajęciach, a w tym: sumienność, systematyczność, współpraca w grupie, aktywność i udział w wykonywaniu zadań na lekcji, przygotowanie do lekcji (przynoszenie pomocy naukowych), samodzielność wykonywanej pracy, dokładność, jakość wykonywanych prac, pomysłowość i inwencja twórcza, nowatorstwo, zaangażowanie oraz wkład pracy, estetyka pracy, poprawność stosowanych rozwiązań, postępy ucznia, kreatywność w sytuacjach nowych, prowadzenie zeszytu przedmiotowego (systematyczność i poprawność zapisu, odrabianie zadań domowych, estetyka),

- aktywność pozalekcyjna, a w tym: udział i osiągane lokaty w konkursach oraz zawodach, dodatkowe prace związane z przedmiotem, np. przygotowanie referatu, folderu, wykonanie pomocy naukowej, posteru, portfolio, dodatkowych materiałów do lekcji i drobnych pomocy dydaktycznych, albumów, wykonanie pracy długoterminowej (obowiązkowej lub dla chętnych), udział w projektach edukacyjnych, prezentowanie efektów rozwoju własnych zdolności i zainteresowań, aktywność w kołach zainteresowań, zaangażowanie w przygotowanie i aktywny udział w uroczystościach i imprezach szkolnych, działania wiążące się z programem nauczania, jak i wykraczające poza program lekcji np.: przygotowanie materiału do nowej lekcji, zorganizowanie wystawy, konkursu, itp.

4) Ocenianie odpowiedzi ustnej:

1. Przy ocenianiu odpowiedzi ustnych zwraca się uwagę na:

1) formę: zdania krótkie, proste, myśli chronologicznie ułożone, uporządkowane, płynność w przechodzeniu z myśli do myśli, przejrzystość,

2) język: zrozumiały i komunikatywny, żywy i barwny, bez błędów gramatycznych,

3) argumentację: logiczna i jasna, argumenty wiarygodne odwołujące się do innych przykładów i źródeł,

4) sposoby prezentacji: głos pewny, wyraźny, kontakt wzrokowy ze słuchaczem, zwrócenie uwagi na reakcję słuchaczy, oszczędna gestykulacja i mimika, postawa swobodna, ale wyrażająca szacunek dla słuchacza, dobra dykcja, intonacja, wymowa (z wyjątkiem dzieci z deficytami wymowy, słuchu), wyważone tempo mówienia,

podkreślanie w wypowiedzi tego na co należy zwrócić szczególną uwagę, samodzielność odpowiedzi, zgodność z tematem.

2. Przyjmuje się następujące kryteria oceny wypowiedzi ustnej:

1) ocena **celująca**: Odpowiedź ucznia wskazuje na szczególne zainteresowanie przedmiotem, wykracza poza obowiązujące treści, zawiera pojęcia i fakty zaczerpnięte z literatury popularno-naukowej. Uczeń wypowiada własne przemyślane oceny i opinie.
2) ocena **bardzo dobra**: Odpowiedź ucznia jest wyczerpująca pod względem merytorycznym, swobodnie operuje pojęciami, dostrzega związki przyczynowo-skutkowe, wyciąga wnioski, dokonuje samodzielnej oceny, wyczerpuje zagadnienie, używa poprawnego języka.
3) ocena **dobra:** Uczeń wypowiada się samodzielnie, zna większość wymaganych treści, używa poprawnego języka. Błędy merytoryczne są nieliczne, drugorzędne z punktu widzenia tematu.
4) ocena **dostateczna:** Uczeń zna najważniejsze fakty i potrafi je zinterpretować. Nauczyciel ukierunkowuje jego wypowiedź. W wypowiedzi mogą wystąpić błędy rzeczowe i językowe. Nie wyczerpuje zagadnienia.
5) ocena **dopuszczająca:** Uczeń posiada elementarną wiedzę z przedmiotu. Podczas wypowiedzi popełnia błędy językowe, które jednak nie zaburzają rozumienia sensu jego wypowiedzi. Przy pomocy nauczyciela udziela odpowiedzi.
6) ocena **niedostateczna:** Uczeń nie potrafi się wypowiedzieć, nie zna zakresu wymaganych treści, pomimo pomocy nauczyciela wypowiada się nie na temat.

3. Odmowa odpowiedzi ustnej przez ucznia jest równoznaczna z wystawieniem mu oceny niedostatecznej.

5) Kartkówki:

1. Kartkówka jest formą bieżącej kontroli wiadomości, obejmującą zakres treściowy od jednego do trzech ostatnich tematów. Czas przeznaczony na kartkówkę nie może przekraczać 1/3 lekcji.

2. Nauczyciele mają prawo do stosowania formy kartkówki w dowolny sposób, bez uprzedzenia o niej uczniów, gdyż niczym nie różni się ta forma kontroli wiadomości od innych form bieżącego kontrolowania, przygotowania się uczniów do zajęć,

3. Ucieczka z kartkówki przez ucznia traktowana jest jako odmowa odpowiedzi w formie pisemnej i równoznaczna z wystawieniem mu oceny niedostatecznej.

6) Sprawdziany pisemne:

1. Oceniając wypowiedzi pisemne (zadania otwarte) należy brać pod uwagę:

1) zrozumienie tematu,
2) zakres jego rozwinięcia,
3) zaprezentowaną wiedzę,
4) samodzielność i oryginalność ujęcia,
5) umiejętność wnioskowania i uogólniania,
6) styl (zharmonizowanie z treścią i komunikatywność),
7) słownictwo,
8) poprawność gramatyczną, ortograficzną i interpunkcyjną,
9) estetykę pracy,
10) zgodność z tematem.

2. W przypadku oceny wypowiedzi pisemnej stosuje się następujące kryteria:

1) ocena **celująca:** Praca w pełni wyczerpuje temat. Zawiera treści wykraczające poza obowiązkowy zakres wiedzy. Uczeń sprawnie posługuje się terminami i pojęciami właściwymi dla przedmiotu. Formułuje własne opinie na temat omawianych zagadnień. Uzasadnia swoje sądy. Treść jest logicznie uporządkowana, spójna. Tekst nienaganny pod względem językowym, ortograficznym i interpunkcyjnym. Przejrzysta kompozycja graficzna, czytelne pismo (w pracy domowej dopuszcza się wydruk komputerowy),

wysoka estetyka pracy. Tekst wzbogacają zdjęcia, tabele, wykresy itp. Praca samodzielna. Jeśli jest to zadanie wykonane w domu do pracy dołączona bibliografia.
2) ocena **bardzo dobra:** Temat właściwie rozwinięty. Przemyślany dobór i selekcja materiału rzeczowego z obowiązującego zakresu wiedzy. Uczeń wykazuje się znajomością i trafnym stosowaniem pojęć i terminów właściwych dla tematu. Prezentuje swoją opinię na dany temat. Treść jest logicznie uporządkowana, spójna. Tekst poprawny pod względem językowym, ortograficznym i interpunkcyjnym (dopuszczalne pojedyncze uchybienia). Przejrzysta kompozycja graficzna, czytelne pismo (w pracy domowej dopuszcza się wydruk komputerowy).
3) ocena **dobra:** Uczeń wykazuje się znajomością tematu, wystarczająco go rozwija. Wykazuje się wystarczającą znajomością pojęć i terminów dla omówienia tematu. Widoczny logiczny porządek treści. Uczeń dba o estetykę pracy, stosuje akapity. Praca poprawna pod względem językowym, ortograficzny i interpunkcyjnym (dopuszczalne nieliczne usterki językowe, drobne błędy ortograficzne i interpunkcyjne.
4) ocena **dostateczna:** Uczeń zrozumiał temat, wykazał się zadowalającą znajomością materiału rzeczowego, ale jego dobór jest zbyt ograniczony (dopuszczalne nieścisłości rzeczowe), a analiza powierzchowna. Uczeń stara się zachować pewien logiczny porządek treści. Praca komunikatywna, ale zawierająca błędy językowe oraz ortograficzne i interpunkcyjne. Pismo czytelne.
5) ocena **dopuszczająca:** Uczeń nie w pełni zrozumiał temat, częściowo go rozwija, nie zawsze trafnie dobiera materiał rzeczowy i nieumiejętnie go wykorzystuje, występuje brak logicznego uporządkowania tekstu, brak akapitów, niestaranne pismo, liczne skreślenia i poprawki, zauważa się spore odstępstwa od norm językowych, ortograficznych i interpunkcyjnych pozwalające jednak na zrozumienie tekstu.
6) ocena **niedostateczna:** Uczeń nie rozumie tematu i pisze pracę nie na temat lub uczeń częściowo zrozumiał temat, ale rażąca jest nieznajomość materiału rzeczowego, myli pojęcia, treść jest chaotyczna, pismo niestaranne, miejscami nieczytelne, praca nieestetyczna (kartka zniszczona, zamazania, plamy), duże odstępstwa od norm językowych powodujące miejscami niezrozumiałość tekstu, liczne błędy ortograficzne i interpunkcyjne lub udowodniono uczniowi niesamodzielność pracy (plagiat).
3. Przy zastosowaniu punktacji w czasie oceniania pracy pisemnej stosuje się następującą skalę procentową:
100% p. – cel
99% - 90% p. – bdb
89% - 75% p. – db
74% - 51% p. - dst
50% - 30% p. – dop
29% p. i mniej – ndst
4. Przy ocenianiu prac pisemnych uczniów mających obniżone kryteria oceniania nauczyciel stosuje następujące zasady przeliczania punktów na ocenę:
100% - 90p. – cel
89% - 71% p. – bdb
70% - 55% p. – db
54% - 40% p. - dst
39% - 20% p. – dop
19% p. i mniej – ndst
5. Ucieczka ze sprawdzianu przez ucznia traktowana jest jako odmowa odpowiedzi w formie pisemnej i równoznaczna z wystawieniem mu oceny niedostatecznej.
6. Za zgodą nauczyciela na sprawdzianie uczniowie mogą korzystać ze wskazanych przez nauczyciela pomocy naukowych.

7) Pisemna praca domowa:

Pisemna praca domowa powinna podlegać ocenie w aspektach:
1) kompletności treści,

2) logiki wywodu,
3) staranności językowej,
4) staranności wykonania,
5) korzystania z różnych źródeł wiedzy,
6) zgodności z tematem.

KODEKS PRZEDMIOTOWY:

1. Na początku roku szkolnego wychowawca klasy informuje uczniów o zasadach zachowania się w czasie lekcji.
2. Po dzwonku na lekcje, uczniowie ustawiają się przed klasą w dwóch rzędach (w jednym dziewczęta, w drugim chłopcy).
3. Po otworzeniu drzwi sali lekcyjnej przez nauczyciela, do klasy wchodzą dziewczęta, a następnie chłopcy.
4. Plecaki (torby) ze względów bezpieczeństwa oraz estetyki uczniowie powinni umieszczać pod ławką.
5. Po wejściu do klasy uczniowie ustawiają się przy ławkach (przydzielonych przez nauczyciela na początku roku szkolnego) i witają nauczyciela w pozycji stojącej, po czym siadają w ławkach.
6. W razie potrzeby dyżurny przygotowuje tablicę – wyciera ją, płucze gąbkę.
7. Nauczyciel sprawdza listę obecności uczniów. Wyczytany uczeń w tym czasie potwierdza swoją obecność słowem „jestem".
8. W czasie odczytania przez nauczyciela listy obecności, uczniowie unosząc rękę do góry i wstając z miejsca, zgłaszają nauczycielowi wszelkie problemy związane ze swoim przygotowaniem do lekcji lub nie przygotowanie się do lekcji.
9. Uczniowie dbają o mienie szkoły. Na początku lekcji zgłaszają nauczycielowi wszelkie zniszczenia w sprzęcie szkolnym, gdy tego nie zrobią ponoszą odpowiedzialność za jego zniszczenie.
10. Nauczyciel odnajduje osoby, które mogłyby dokonać zniszczenia i zgłasza ten fakt do wychowawcy lub nauczycielowi mającemu poprzednią lekcję w danej sali.
11. Wychowawca lub nauczyciel klasy, która dokonała zniszczenia informuje dyrekcję o zaistniałej szkodzie oraz o sprawcy zdarzenia. Dyrekcja ustala sposób usunięcia (naprawy) szkody.
12. W czasie lekcji uczniowie, chęć zabrania głosu zgłaszają przez podniesienie ręki do góry.
13. Uczniowie odpowiadają na stojąco w przypadku dłuższej odpowiedzi lub na siedząco w przypadku krótkiej odpowiedzi (np. w metodzie "burza mózgów ").
14. W przypadku, gdy do sali lekcyjnej wchodzi inna osoba dorosła, uczniowie wstają z miejsc.
15. Z pomocy dydaktycznych uczniowie korzystają tylko na polecenie nauczyciela.
16. Pomoce dydaktyczne rozdaje dyżurny na początku lekcji lub w jej trakcie na polecenie nauczyciela.
17. Wstając z miejsca uczniowie przesuwają krzesło jednocześnie je unosząc.
18. Podczas lekcji uczniowie zachowują spokój i stosują się do poleceń nauczyciela.
19. Uczniowie nie wychodzą podczas zajęć lekcyjnych z sali lekcyjnej.
20. W sali lekcyjnej uczniowie mogą przebywać tylko w obecności nauczyciela.
21. Podczas zajęć lekcyjnych uczniowie nie spożywają posiłków, nie żują gumy.
22. Po zakończonej lekcji uczniowie pozostawiają po sobie porządek, podsuwają krzesła do stolików, śmieci wyrzucają do kosza, dyżurni sprzątają pomoce naukowe i ścierają tablicę.
23. Na polecenie nauczyciela, po zakończeniu zajęć lekcyjnych danego dnia w sali lekcyjnej, uczniowie zakładają krzesła na stoliki.
24. Uczniowie opuszczają salę lekcyjną powoli i spokojnie, za zgodą nauczyciela.
25. Nie przestrzeganie przez ucznia zasad zachowania się, wpływa na ocenę jego zachowania.
26. Spóźnienie ucznia:
    1) za spóźnienie ucznia uważa się jego przybycie do sali lekcyjnej do 15 minut po dzwonku na lekcję, po dłuższym czasie jest uważane za nieobecność,
    2) uczeń spóźniony, po wejściu do sali lekcyjnej wyjaśnia przyczynę spóźnienia,
    3) nauczyciel na bieżąco odznacza spóźnienie ucznia w dzienniku elektronicznym,
    4) uczniowie przybywający do sali lekcyjnej później niż 15 minut, są zobowiązani uczestniczyć w dalszej części lekcji oraz brać w niej czynny udział (mimo zaznaczonej nieobecności),
    5) nagminne przypadki spóźnień na dany przedmiot, mają wpływ na ocenę zachowania.

27. Uczeń ma prawo do zgłoszenia dwóch nieprzygotowań do lekcji w ciągu I okresu nauki. Przy każdym kolejnym nieprzygotowaniu uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną. Za nieprzygotowanie uznaje się: nienauczenie ostatniego tematu lub zakresu materiału na kartkówkę, brak podręcznika, brak zeszytu. Aby nieprzygotowanie było uwzględnione uczeń ma obowiązek zgłoszenia tego faktu na początku lekcji.